

Nəhəmiya

Yerusalemning eqinixlik, harablik həliti

¹ Həqəliyaning oqli Nəhəmiya xundak bayan kildiki: — Yigirminqi yili Kisləw eyida, mən Xuxan kəl'əsida turattim, □

² Əz kərindaxlirimdin biri boləqan Hənanı bilən birnəqqə kixi Yəhədiyədin qikiq kəldi; mən ulardin sürgünlüktin kutulup kəloqan Yəhəudalar wə Yerusalem toqrisida soridim.

³ Ular mənə: — Sürgünlüktin kutuloqan həlkning kəldisi *Yəhədiyə* əlkisidə kəttik jəpə-muxəkkət astida wə ahanət iqidə kəldi. Yerusalemning sepili bolsa ərūwetildi, kəwuklirimu kəydürūwetildi, dəp eytip bərdi.

Nəhəmiyaning Yerusalem üçün roza tutup dua kilişi

⁴ Mən bu gəplərnı anglap olturup yioqlap kəttim, birnəqqə künqiqə nalə-pəryad kətürüp, asmanlardiki Huda aldida roza tutup, dua kilip ⁵ mundaq dedim: — «I asmandiki Huda Pərwərdigar, Əzini səyüp, əmrlirini tutkanlarəqə əzgərməs mehır kərsitip əhdəsidə turoquqi uluq wə dəhəxətlik Təngri, ■ ⁶ əmdi Səning aldingda muxu pəyttə kulliring Israillar

□ **1:1** «yigirminqi yili» — Pars padixahı Artəhxaxtaning yigirminqi yilini kərsitidu (2:1ni kərüng). ■ **1:5** Mis. 20:6; 34:7; Qəl. 14:18; Kəq. 5:10; Zəb. 86:15; 103:8; 145:8-9; Dan. 9:4

üçün pekir kulumning keqə-kündüz kiliwatkan bu duasioqa kuliking selinoqay, kezung oquq boloyay! Men biz Israillarning Sening aldingda sadir qilolan gunahirimizni etirap kilimən; mənmu, atamning jəmətimu gunah kilduk! ⁷ Biz Sening yolungoqa tətür ix kilip, Sən kulung Musoqa tapilolan əmrliring, bəlgilimiliring wə həkümliringni heq tutmiduk. ⁸⁻⁹ Sening Öz kulung Musoqa tapilap: «Əgər silər wapaszlik kilsanglar, silərni pütün taipilərnin arisoqa tarkitiwetimən; lekin Manga yenip kelip, Mening əmrlirimni tutup əməl kilsanglar, gərqə aranglardin hətta asmanlarning əng qetigə qoqliwetilgənlər bolsimu, Mən ularni xu yərdin yioqip, Mening namimni tikləxkə talilolan jayoqa elip kelimən» degən sözüngni yad qiloyaysən, dəp ötünimən. ■ ¹⁰ Bularning həmmisi Sening kulliring wə Sening həlking, Özüngning zor kudriting wə küqlük qolung bilən hərlükkə kutkuzdung. ¹¹ I Rəbbim, kulungning duasioqa həm Sening namingdin əyminixtin səyüngən kulliringningmu duasini kuliking tingxioqay; bügün kulungning ixlirini onguxluk qiloyaysən, uni xu kixining aldida iltipatka erixtürgəysən». Xu wakitta mən padixahning saqiysi idim.

2

Padixahning Nəhəmiyaning Yerusalemini,

■ **1:8-9** Qan. 4:25, 26, 27; 30:2, 3, 4

jümlidin sepilini kayta onghap qikixioja ruhsat kilixi

¹ Wə xundak boldiki, padixah Artahxaxtaning yigirminqi yili Nisan eyi, padixahning aldioja xarab keltürülgənidi; mən xarabni elip padixahqa sundum. Buningdin ilgiri mən padixahning aldida heqqaqan oəmkin körüngən əməs idim.

² Xuning bilən padixah meningdin: — Birər kesiling bolmisa, qiraying nemixka xunqə oəmkin körünidu? Kənglüngdə qoqum bir dərd bar, dewidi, mən intayin qorkup kəttim. ³ Mən padixahqa: — Padixahim mənggü yaxiojaya! Ata-bowilirimning kəbriliri jaylaxkan xəhər harabilikkə aylanəjan, dərwaza-qowuqliri köydürüwetilgən tursa, mən kəndakmu oəmkin körünməy? — dedim.

⁴ Padixah meningdin: — Sening nemə təliping bar? — dəp soriwidi, mən asmandiki Hudaəja dua kilip, ⁵ andin padixahqa: — Əgər padixahimning kəngligə muwapik körünsə, qulliri əzlidirining aldida iltipatka erixkən bolsa, meni Yəhudiyəgə əwətkən bolsila, ata-bowilirimning kəbriliri jaylaxkan xəhərgə berip, uni yengiwaxtin kurup qiksam, dedim.

⁶ Padixah (xu qaoqda hanix padixahning yenida olturatti) məndin: — Səpiringgə qanqilik waqit ketidu? Qaqa qaytip kelisən? — dəp soridi. Xuning bilən padixah meni əwətxni muwapik kərđi; mənmu uningəja qaytip kelidiojan bir waqitni bekittim. ⁷ Mən yənə padixahtin: — Aliylirioja muwapik körünsə, manga əfrat dəryasining u ketidiki waliylarəja meni taki

Yəhudiyağə barojuqə ətikli qoyux toqruluk yarliq hətlirini pütüp bərgən bolsila; □ ⁸ Wə yənə padixahlik ormanliqioja karaydiojan Asafka mukəddəs öygə təwə boləjan qəl'əning dərwarziliri, xuningdək xəhərning sepili wə özüm turidiojan öygə ketidiojan limlarni yasaxka kerəklik yaqraqqlarni manga berix toqrulukmu bir yarliqni pütüp bərgən bolsila, dedim. Hudayimning xəpkətlik qoli üstümdə boləraqqa, padixah iltipat kilip bularning həmmisini manga bərđi. ■ ⁹ Xuning bilən mən dəryaning u ketidiki waliylarning yenioja berip padixahning yarliqlirini tapxurdum. Padixah yənə birnəqqə qoxun sərdarliri bilən atliq ləxkərlərnimu manga həmraħ boluxka orunlaxturəjanidi. ¹⁰ Həronluk Sanballat bilən Ammoniy Tobiya degən əməldar Israillarning mənprəətini izdəp adəm kəptu, degən həwərnə anglap intayin narazi boldi.□

Nəhəmiyaning keqisi sepilni qarlxaxka qiqixi

¹¹ Mən Yerusalemoja kelip üq kün turdum.

¹² Andin keqisi mən wə manga həmraħ boləjan birnəqqə adəm ornimizdin turduq (mən Hudayimning kənglümə Yerusalem üqün nemə ixlarni kilixni saləjanliki toqrisida həqkimə

□ **2:7 «Əfrat dəryasining u keti...»** — məzkur kitabta muxu yədin baxlap «dərya» «Əfrat dəryasi»ni kərsitidu. «U keti...» — dəryaning qərbiy tərifi. **«...meni taki Yəhudiyağə barojuqə ətikli qoyux»** — yaki «...səpirimdə meni aloja sürüx». ■ **2:8** Dan. 9:25 □ **2:10 «Tobiya degən əməldar»** — ibraniy tilida «Tobiya degən qul».

birər nemə demigənidim). Özüm mingən ulaqdin baxka heqkandak ulaqmu almay, ¹³ keqisi «Jiloqa kowuki»din qikip «Əjdihə buliki»qa qarap mengip, «Tezək kowuki»qa kelip, Yerusalemning buzuwetilgən sepillirini wə köydürüwetilgən kowuk-dərwazilirini közdin kəqürdüm. ¹⁴ Yənə aldiqə mengip «Bulak kowuki» bilən «Xağanə kəl»gə kəldim; lekin xu yərdə mən mingən ulaqning etüxikə yol bək tar kəlgəqkə, ¹⁵ keqidə mən jiloqa bilən qikip sepilni közdin kəqürüp qıktim. Andin yenip «Jiloqa kowuki»din xəhərgə kirip, öygə kayttim.

¹⁶ Əməldarlarıning heqkaysisi mening nəgə barəanlikimni wə nemə kıləanlikimni bilməy kəlixti, qünki mən ya Yəhudiylarəqa, kahinlarəqa, ya əmir-hakimlarəqa wə yaki baxka hizmət kılidiəanlarəqa heqnemə eytmioəanidim.

Nəhəmiyaning həlkni sepilni qayta selixka ilhamlanduruxi

¹⁷ Keyin mən ularəqa: — Silər beximizəqa kəlgən balayi'apətni, Yerusalemning harabigə ayləanlikini, sepil kowuklirining köydürüwetilgənlikini kərdüglar; kelinglar, həmmimiz haqarətkə kəliwərməslikimiz üqün Yerusalemning sepilini kaytidin yasap qıqayli, — dedim. ¹⁸ Mən yənə ularəqa Hodayimning xəpkətlik qolining mening üstümdə boləanlikini wə padixahning manga kıləan gəplirini eytiwidim, ular: — Ornumizdin

turup uni yasayli! — deyixip, bu yahxi ixni kilişkə öz qollirini kuwwətləndürdi.

¹⁹ Ləkin Həronluq Sanballat, hizmətkar Ammoniy Tobiya həm ərəb boləqan Gəxəm bu ixni anglap bizni zanglik kiliş mənəsiməy: — Silərnin bu kilişinlər nemə ix? Silər padixahkə asiylük kilməqiməsilər? — deyixti.

²⁰ Mən ularəqə jawab berip: — Asmanlardiki Huda bolsa bizni ələlibigə erixtüridu wə Uning kulliri boləqan bizlər qəpup qurimiz. Ləkin silərnin Yerusalemda həqkəndəq nəsivənglər, həqkənglər yəki yadnamənglər yəq, — dedim.

3

Sepilni bələklərgə bəlip onğaxkə buyruluxi

•••• *Kona xəhərnin həritisini kəriş*

¹ Xu qəqda bax kahin Əliyaxib wə uning kahin qerindaxliri qəpup «Koy qəwukı»ni yəngiwaxtin yasap qikti; ular qəwukning qanatlırini ornitip, uni *Hudaəqə* atəp məkəddəs dəp bəkitti; ular «Yüzning munari» bilən «Hənaniyəlning munari»əiqə boləqan ariliktki sepilni onğaxp, uni məkəddəs dəp bəkitti; □ ² Uningəqə tutax

□ **3:1 «Yüzning munari»** — bəqkə hil tərjimilər: — «Həməhəning munari» yəki «Məhəning munari». **«məkəddəs dəp bəkitti»** — nemixkə xundəq bəkidi? Uning «Koy qəwukı» dəp atilixning səwəbi bəkim ibadəthanida sunulidiəqan qurbanlıqlar (kəpinqisi qəylar, əlwəttə) xu dərwəzidin xəhərgə elip kirilətti. Xunga qurbanlıqlərnin kirix yolini «məkəddəs» dəp bəkitiş tolimu muwəpiş idi — demək, xu dərwəzidin qurbanlıqlərdin bəqkə həqkəndəq nərsilərnə elip kirixkə bolməytti.

qismini Yeriholuklar yasidi; yənə uningə tutaq qismini Imrining oqli Zakkur yasidi. ³ «Belik qowuqi»ni Sənaahning oqulliri yasidi; ular uning lim-kexəklirini selip, qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti. ⁴ Uningə tutaq qismini Həkozning nəwrisi, Uriyaning oqli Məməmot yasidi; uningə tutaq qismini Məxəzabəlning nəwrisi, Bərekiyaning oqli Məxullam yasidi. Uningə tutaq qismini Baanahning oqli Zadok yasidi. □ ⁵ Uningə tutaq qismini Təkoalıklar yasidi; lekin ularning qonglıri öz hojisining ixini zimmisigə ilixka unimidi.

⁶ «Kona qowuqi»ni Pasiyaning oqli Yəhəda bilən Besodiyaning oqli Məxullam yasidi; ular uning lim-kexəklirini selip, qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti. □ ⁷ Ularning yenidiki tutaq qismini Gibeonluk Məlatiya, Meronotluk Yadon həmdə Dəryaning bu qərbiy tərpidiki waliylarning baxquruxi astidiki Gibeonluklar bilən Mizpahlıklar yasidi. □ ⁸ Ularning yenidiki tutaq qismini zərgərlərdin boləan Harhəyaning oqli Uzziyəl yasidi. Uningə tutaq qismini huxbuy buyum yasaydiəan ətirqilərdin Hənanিয়া yasidi. Ular Yerusalem *sepilini* taki

□ 3:4 «Həkozning...» — yaki «Kozning...». □ 3:6

«Pasiyaning oqli Yəhəda» — yaki «Pasiyaning oqli Yoyada».

□ 3:7 «Dərya» — Əfrat dəryasi. «Məlatiya, Meronotluk Yadon həmdə Dəryaning bu qərbiy tərpidiki waliylarning baxquruxi astidiki Gibeonluklar bilən Mizpahlıklar yasidi» — baxka birhil təjimi: «Məlatiya... wə Yadon yasidi; bular Dəryaning qərbiy tərpidiki waliylar idarə qilidiəan Gibeonluklar wə Mizpahlıklar idi».

«Kəlin tam» oʻqiqə ongxap yasidi. □ 9 Ularning yenediki tutax qismini Yerusalemning yerimining həkimi boləqan Hurning oʻqli Refaya yasidi. 10 Ularning yenida, Harumafning oʻqli Yədaya əzining əyining udulidiki qismini yasidi. Ularning yenediki qismini Haxabniyaning oʻqli Hattux yasidi. 11 Hərimning oʻqli Malkiya bilən Pahət-Moabning oʻqli Həxxub sepilning baxqa bir bəliki bilən «Humdanlar munari»ni yasidi. 12 Ularning yenediki tutax qismini Yerusalemning yerimining həkimi Hallohəxning oʻqli Xallom əzi wə uning qizliri yasidi.

13 «Jiloqa kowuqi»ni Hənun bilən Zanoah xəhirining ahalisi yasidi. Ular uni yasap, uning qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti wə yənə «Tezək kowuqi» oʻqiqə ming gəz sepilnimu yasidi. 14 «Tezək kowuqi»ni Bəyt-Həkkəram yurtining baxlıqi Rəkabning oʻqli Malkiya yasidi; ular uni yasap, uning qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti.

15 «Buləq kowuqi»ni Mizpah yurtining baxlıqi Kol-Hozəhning oʻqli Xallum yasidi. U uni yasap, əgzisini yepip, uning qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti wə yənə xahənə baqning yenediki Siloam kəlining sepilini «Dawutning xəhiri»din quxidioqan pələmpəygiqə yengiwaxtin yasidi. □

16 Uningdin keyinki tutax qismini Dawutning qəbrilirining udulidiki wə uningdin keyinki

□ 3:8 «... ongxap yasidi» — yaki «...suwap qiqti». □ 3:15 «xahənə baqning yenediki Siloam kəli» — muxu yərdə ibraniy tilida «xahənə baqning yenediki Xelah kəli» deyilidu.

sün'iy kəlgə həm uning kəynidiki «Palwanlarning öyi»gə kədər Bəyt-Zur yurtining yeriminin-
 ing həkimi, Azbukning oqli Nəhəmiya yasidi. ¹⁷ Uningdin keyinki tutax qismini Lawiylar —
 Yəni Banining oqli Rəhəm yasidi, uning yenidiki
 tutax qismini Keilahning yerim yurtining həkimi
 Haxabiya öz yurtioqa wakaliten yasap qikti. ¹⁸ Uning
 yenidiki tutax qismini ularning qerindaxliri —
 Keilahning ikkinqi yeriminin həkimi, Hənadadning
 oqli Baway yasidi. □ ¹⁹ Uning yenida, Mizpahning
 həkimi Yəxuyaning oqli Ezər qoral-yaraq ambirioqa
 qikix yolining udulida, sepilning dokmuxidiki yənə
 bir bəlikini yasidi. ²⁰ Zabbayning oqli Baruq
 uningdin keyinki yənə bir bəlikini, yəni sepilning
 dokmuxidin taki bax kahin Əliyaxibning öyining
 dərwazisiqiqə boləan bəlikini kəngül qoyup yasidi.
²¹ Uning yenida Həkozning nəwrisi, Uriyaning
 oqli Mərəmot sepilning Əliyaxibning öyining
 dərwazisidin taki Əliyaxibning həylisining
 ahiriqiqə boləan yənə bir bəlikini yasidi. □ ²²
 Bulardin keyinki bir qismini İordan tüz-
 lənglikidikilər, kahinlar yasidi. ²³ Bularning
 yenida, Binyamin bilən Həxxub öz öyining
 udulidiki bəlikini yasidi. Ulardin keyin Ananiyaning
 nəwrisi, Maaseyahning oqli Azariya öz öyining
 yenidiki qisimni yasidi. ²⁴ Uning yenida,
 Azariyaning öyidin taki sepilning dokmuxiqiqə
 boləan yənə bir bəlikini Hənadadning oqli
 Binnuiy

□ **3:18 «Baway»** — yaki «Binnuiy».

□ **3:21 «Həkozning nəwrisi»** — yaki «Kozning nəwrisi».

yasidi. ²⁵ *Uning yenida*, Uzayning oqli Palal padixah ordisinging dokmuxi, xuningdək ordidiki qoqçiyip turoqan, zindan hoylisining yenediki egiz munarning udulidiki belikini yasidi. Uningdin keyinki bir belikini Paroxning oqli Pidaya yasidi. ²⁶ Əmdi Ofəldə turidioqan ibadəthana hizmətkarliri künqikix tərəptiki «Su qowuqi»ning udulidiki wə qoqçiyip turoqan munarning udulidiki sepilni yasidi. □ ²⁷ Qoqçiyip turoqan qong munarning udulida Təkoaliklar taki Ofəl sepilioiqə boləqan ikkinqi bir belikini yasidi. ²⁸ «At qowuqi»ning yukiri bir belikini kaşinlar hər biri öz öyining udulidiki kismini yasidi. ²⁹ Imməning oqli Zadok ularning yenida, keyinki kismini, öz öyining udulidiki bir belikini yasidi. Uning yenediki tutax kismini «xərkiy dər waza»ning dər waziwəni Xekaniyaning oqli Xemaya yasidi. ³⁰ Uning yenida, Xələmiyaning oqli Hənanuya bilən Zəlafning altinqi oqli Hənanun ikkinqi bir belikini yasidi; ularning yenida, Bərəkiyaning oqli Məxullam öz qorusining udulidiki bir beləkni yasidi. ³¹ Uning yenida, xu yərdin tartip ibadəthana hizmətkarliri bilən sodigərləning qoruliridin ətüp, «Təxürüx qowuqi»ning udulidiki sepil dokmuxining balihanisioiqə boləqan belikini zərgərlərdin boləqan Malkiya yasidi. □ ³² Dokmuxning balihanisi bilən «Qoy qowuqi»ning arilikidiki beləkni zərgərlər bilən

□ **3:26 «ibadəthana hizmətkarliri»** — ibraniy tilida «Nətaniylar». □ **3:31 «udulidiki sepil dokmuxining balihanisioiqə»** — yaki «udulidiki sepil dokmuxioqə qikix yolioiqə» yaki «udulidiki sepil dokmuxidiki pələmpəygiqə».

sodigərlər yasidi.

4

Sanballatning hapa boluxi wə məshirə qilixi

¹ Xundak boldiki, Sanballat bizning sepilni yengiwaxtin ongxawatkanlikimizni anglap oqəzəplinip, kəhri bilən Yəhudalarni məshirə kildi. ² U öz kərindaxliri wə Samariyə qoxuni aldida: — Bu zəip Yəhudalar nemə kiliwatidu? Ular əzlrini xundak mustəhkəmliməqqumu? Ular qurbanlıqlarni sunmaqqumu? Ular bir kün iqidə püttürüxməqqumu? Topa dəwiliri iqidin kəyüp kətkən taxlarni kolap qikirip ularoqa jan kirküzəmdikən? — dedi. □ ³ Uning yenida turuwatқан Ammoniy Tobiya: — Ular hərқанqə yasisimu, bir tülkə sepilning üstigə yamixip qiksa, ularning tax temini örüwetidu! — dedi.

Nəhəmiyaning duasi

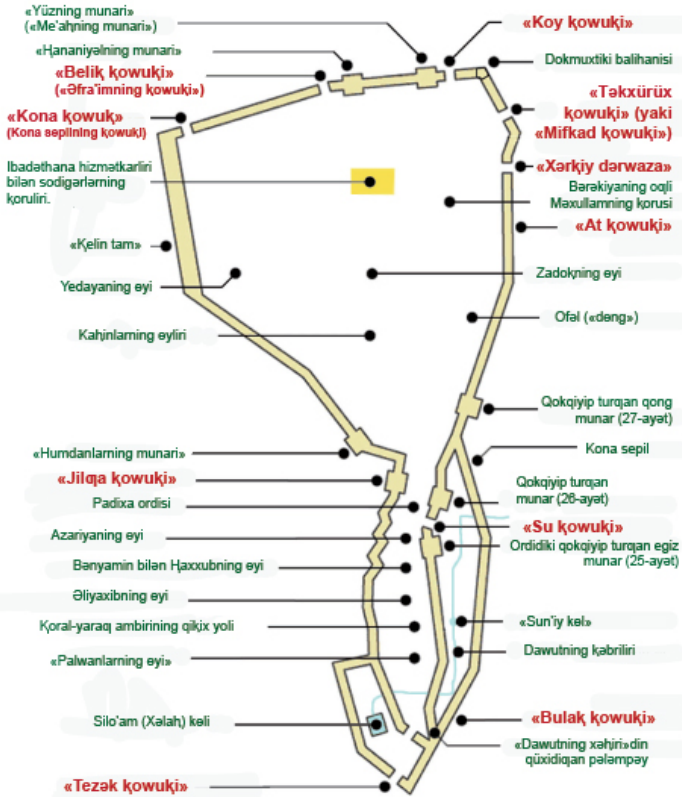
⁴ — I Hudayimiz, kulak selip angliqaysən, kəmsitilməktimiz, ularning kילוan həkəratlirini öz bexioqa yanduroqaysun; ularni tutqun kilip

□ **4:2 «Ular əzlrini xundak mustəhkəmliməqqumu?»** — yaki «ular öz məyliqə xundak ketiwərsə bolamdu?» yaki «əzligə tayinip bu ixni kılalamdu?». Tekistning ibraniy tilini qüxinix səl təs. «**Topa dəwiliri iqidin kəyüp kətkən taxlarni kolap qikirip ularoqa jan kirküzəmdikən?**» — bu məshirə səzliri iqidə bir-birigə zit kelidoqan ixlar bar. Kərioqanda, gərqə Sanballat mazaq kילוini bilən, uning quruluşqa boloqan oqəzipi uningda bu ix püttürülüxi mumkin, degəndək birhil korkunqning barliqoqa ispat bolidu.

elip beriloqan yaqa yurtta həkning oljisiqə
aylanduroqaysun! ⁵ Ularning qəbihlikini
yapmiqaysən, gunahliri aldingdinmu
əqürüwetilmisun; qünki ular sepilni
ongxawatqanlarning kəngligə azar bərdi!

⁶ Xundaktimu sepilni yengiwaxtin ongx-
awərduq; uni ulap, egizlikini yerimiqə
yətküzduq; qünki kəpqilik kəngül qoyup ixlidi.

Yerusalemning qowuq-dərwaziliri (Nəhəmiya dəwri - «Nəhəmiya» 3-babni kəring)

Yerusalemning qowuqliri (Nəhəmiya qayta kuroqan)

Düxmənlərnin toşkunluq wə buzoşunqiliq

qilixka kəstlix

⁷ Xundak boldiki, Sanballat, Tobiya, Ərəblər, Ammoniyalar, Axdodluqlar Yerusalemlə sepillirini yengiwaxtin ongxax kuruluxining yənla elip beriliwatқанlikini, sepil bəsüklirining etiwetilgənlikini anglap kattik oqəzəpkə kelixti-də, ⁸ birliktə Yerusalemlə hujum kilip uningda qalaymıqanqilik tuoqduruxni kəstləxti.

⁹ Xunga biz Hudayimizə iltija kilduk həm ularning səwəbidin keqə-kündüz kəzətqi koyup, əzlimiz ulardin mudapiələnduk.

¹⁰ Bu qaşda Yəhudiyaedikilər: — İxqi-hammallar halidin kətti, xuningdək qalmaqesək əhlətlər yənla nahayiti kəp, biz sepilni ongxaxka hətta sepiləimu yekinlixalmiduk! — deyixti.

¹¹ Xuning bilən bir waqıtta düxmənlimiz: — Ular səzməstə, ular kərməstə, ularning arisiyə kiriwelip ularni oltürüp, kuruluxni tohtitiwetimiz! — deyixti.

¹² Wə xundak boldiki, ularning ətrapida turuwatқан Yəhudalardı yenimizə on kətim kelip: — Qaysi tərəpkə qarisanqlar, ular xu tərəptin kelip silərgə hujum kilmaqçi! — dəp həwər yətküzüxti. □

¹³ Xunga mən həlkni jəmət-jəmət boyiqə, qolioqa qiliq, nəyzə wə okyalirini elip, sepili pəs boləan yaki hujumə qoq turəan yərlərdə sepilning

□ **4:12 «qaysi tərəpkə qarisanqlar, ular xu tərəptin kelip silərgə hujum kilmaqçi!»** — əslə ayətning keqürülmisi kəmtük boləaqça, mənisini jayida qikirix təs bolup qaldi; xunga muxu Yəhudiylarning eytқан səzlrining birnəqqə hil tərjimiliri bar. Ləkin əsasiy mənilirining həmmisi düxmənlərninğ hərtərəplimə kəstləxlirini kərsitidu.

arkisida qarawullukta turuxka qoydum.
 14 Kəzdin kəqürüp qıkkəndin keyin ornumdin kəpüp mətiwərlər bilən əməldarlar wə baxka həlkə: — Ulardın kərkənglər; uluq wə dəxətlik Rəbni esinglarda tutunglar, öz kəringdərlərlər, oqul-kizlirlər, ayallirlər wə əy-məkənglər üqün jəng kilinglər, dedim.

Bir tərəptin ixlə, bir tərəptin mudəpələniz

15 Xundək boldiki, əzlirining suyikəstini bilip kələnlərimiz duxmənləning kulikiyə yetip barəq, xuningdək Huda ularning suyikəstini bitqit kiləq, biz həmmimiz sepilə kəytip, hər birimiz əsli ix ornımızda ixni dawamləxtirivərdük.

16-17 Ənə xu qəqdin bəxləp hizmətkərlirimning yerimi ix bilən boldi, yerimi kəliyə nəyzə, kəlkən, okya tutkən, döləq-sawut kiyeğən həldə yürüxti. Sərdə-əməldarlar sepilni onxəwatkən bərlək Yəhuda jəmətidikiləning arkisida turdi. Həm yūkləni toxəwatkənlər həm ularəyə yūq artiwətkənlərim bir kəlidə ixləp, bir kəlidə yərlirini qing tutuxkənidi.

18 Təmqiləning hər biri bəllirigə kiliq-hənjerlirini əskən həldə *sepilni* yasəwatatti; kənyəqi bəlsə yenimdə turatti.

19 Mən mətiwərlər, əməldarlar wə baxka həlkə: — Bu kərulux nəhəyiti qəng, dairisi kəng; biz həmmimiz sepildə bələk-bələklər boyiqə tərkiyəp ixləp, bir-birimizdin yirək turuwətimiz.

20 Xungə məyli kəyərdə bəlunglər, kənyə

awazini anglisanglarla, biz bar xu yərgə kelip yioqilinglar; Hundayimiz biz üqün jəng kılıdu, — dedim.■

²¹ Biz ənə xu tərəkədə ixliduk; həlkning yerimi tang atkandin tartip yultuz qıkkuqə nəyzilirini qing tutup turuxti. ²² U qaşda mən yənə həlkə: — Həmməylən öz hizmətkari bilən keqini Yerusalemoğa kirip ötküzsun, xundak bolsa ular keqisi bizning muhəpizətqilikimizni kılıdu, kündüzi ixləydu, dedim. ²³ Xundak kılıp ya mən, nə kerindaxlirim, ya hizmətkarlirim yaki manga əgəxkən muhəpizətqilərninğ heqkaysisi kiyimlirini selixmidi; hərbi hətta suğa barəandimu özining yaraqlirini eliwalatti.□

5

Namratlarning nalisi

¹ U qaşda halayik wə ularning hotunliri öz kerindaxliri boləqan Yəhudalar üstidin xikayət kılıp kattik dad-pəryad kətürüxti. ² Bəzilər: — Biz wə oşul-kizlirimizning jan sanimiz kəp, kün kəqüriximiz üqün toyəudək axlik almisak bolmaydu, deyixti. ³ Yənə bəzilər: — Biz aqarqilikta qaləqan waqtimizda axlik elip yəymiz dəp etizlirimiz, üzümzarliklirimizni wə öylirimizni rənigə berixkə məjbur bolduk,

■ **4:20** Mis. 14:25; Qan. 1:30; 28:7 □ **4:23** «**hərbiri hətta suğa barəandimu özining yaraqlirini eliwalatti**» — yaki «hərbiri ong qolidin yaraqlirini qüxürüxmidi» yaki «hərbirəylən pəkət yuyunəandila kiyimlirini salatti». Əyni tekist kəmtüktək kərünüdu.

deyixti. ⁴ Wə yənə bəzilər: — Padixahning etizlirimiz wə üzümzarliqlirimiz üstigə saloqan baj-selikni tapxuruxka pul kərz alduq. □ ⁵ Gərqə bədənlirimiz kərindaxlirimizning bədənlirigə, pərzəntlirimiz ularning pərzəntlirigə ohxax bolsimu, lekin oqul-qizlirimizni kul-dedək boluxka tapxurmay amalimiz bolmidi; əməliyəttə qizlirimizdin bəziliri allikaqan dedək bolupmu kətti; ularni bədəl tələp hərlükkə qikirixka kurbimiz yətmidi, qünki bizning etizlar wə üzümzarliqlirimiz hazır baxqilarning qolididur, — deyixti.

Nəhəmiyaning mətiwərlər bilən mənsəpdarlarni oqəzəp bilən əyiblixi

⁶ Mən ularning dad-pəryadlirini wə eytkən bu gəplirini angliqəndin keyin qəttik oqəzəpləndim. ⁷ Kənglümdə birər qur oyliniwəloqəndin keyin, mətiwərlər bilən əməldarlarni əyibləp: — Silər öz kərindaxliringlarəqa kərz berip ulardin əsüm alidikənsilər-hə! — dəp tənbih bərdim. Andin ularning səwəbidin qong bir yiqin eqip ■ ⁸ ularni: — Biz küqimizning yetixiqə yat taipilərgə setiwetilgən kərindiximiz Yəhədalarni qayturup setiwəlduk, lekin silər bizni ularni qayturup setiwəlsun dəp kərindaxliringlarni yənə setiwətməkqi

□ 5:4 «Padixahning etizlirimiz wə üzümzarliqlirimiz üstigə saloqan baj-selikni tapxuruxka pul kərz alduq» — yaki «padixahning baj-selikini tələkə etizlirimiz wə üzümzarliqlirimizni rənigə berip pul kərz alduq». ■ 5:7 Mis. 22:24

boluwatamsilər? — dəp əyibliwidim, ular dəydiqan gəp tapalmay, xük turup qaldi. ⁹ Andin mən ularoqa yənə: — Siləning bu qiləninglar qamlaxmaptu. Silər düxmənlirimiz boləan taipilər aldida bizni ahanətkə qaldurmay, Hudaıımızning qorkunqida mangsanglar bolmasmidi? ¹⁰ Mənmü, qerindaxlirim wə hizmətkarlırim ularoqa pul wə axlık ətnə berip turup əsüm alsak alattuk! Silərdin ətünimən, mundaq əsüm elixtin waz keqəyli! □ ¹¹ Ətünüp qalay, silər dəl bügün ularning etizlirini, üzümzarlık, zəytunzarlık wə əylirini qayturup beringlar, wə xuningdək silər ulardın ündürüwaləan pul, axlık, yengi məy-xarab wə yengi zəytun maylirining əsümini ularoqa qayturup beringlar,

□ **5:10 «Mənmü, qerindaxlirim wə hizmətkarlırim ularoqa pul wə axlık ətnə berip turup əsüm alsak alattuk»** — baxqa birhil təjimişi: — (1) «mənmü, qerindaxlirim, hizmətkarlırimmu ularoqa pul wə axlık ətnə berip turuwatimiz» yaki: — (2) «mənmü, qerindaxlirim, hizmətkarlırimmu ularoqa pul wə axlık ətnə berip turayli». Nəhəmiyaning harakteri bək sehiy boləqəqqa, bəlkim əsümsiz ətnə-qərzni kəp bərgən boluxi mumkin idi. Uning üstigə, qerindaxlaroqa ətnə berip əsüm elix Musa pəyoqəmbərgə nazil qilinəqiniəqə hilaplık («Mis.» 22:25, «Pənd.» 15:5). Xunga bu ikkinqi hil təjimini toəqra əməs, dəp qaraymiz. **«mundaq əsüm elixtin waz keqəyli!»** — yaki «muxundaq qərzgə rəni elixtin waz keqəyli!».

dedim.□

¹² Ular: — Qayturup berimiz, əmdi ulardin heç əsüm almaymiz; sili nemə desilə, biz xundak qilimiz, deyixti. Mən kahinlarni qakirtip kelip, ularni bu wədə boyiqə xundak ijra qilixka kəsəm iqküzdüm. □ ¹³ Mən tonumning pexini kəkıp turup: — Kim muxu wədinı ada qilmisa, Huda xu yol bilən uning özini öz öyidin wə mal-mülkidin məhrum kilip kəkiwətsun! Xu yol bilən uning həmmə nemisi qurukdilip qaloquqə kəkiwetilsun! — dedim. Pütkül jamaət birdək: «Amin!» deyixti həm Pərwərdigarəqa Həmdusana okuxti. Andin kəpqiqlik xu wədisi boyiqə deginidək qilixti.

Pak-diyənətlik wə addiy-sadda Nəhəmiya

¹⁴ Xuningdək, Yəhədiyə zeminida ularəqa waliy boluxka tiklənən kündin buyan, yəni padixah Artaxxaxtaning yigirminqi yilidin ottuz ikkinqi

□ **5:11 «...bügün ularning etizlirini, üzümzarlik, zəytunzarlik wə öylirini qayturup beringlar...»** — muxu etiz qatarlik mülüklər əslidə kərz-ətnilərgə «rənə» süpitidə qoyuləqan bolup, kərz igiliri ularni tartıwaləqan bolsa kerək. **«pul, axlik...wə yengi zəytun maylirining əsümini»** — ibraniy tilida «pul, axlik, ...wə yengi zəytun maylirining yüzdin biri» yaki «əsümi bir pirsənt» — qandak tərijimə qilinixtin kət'iyənəzər, muxu səzlər qoqum əsümning özini kərsitixi kerək. □ **5:12 «Mən kahinlarni qakirtip kelip, ularni ... xundak ijra qilixka kəsəm iqküzdüm»** — kahinlar əslidə kərz igiliri əməs; ularning məs'uliyiti baxqılarning xu wədisini ada qilixiqə nazarətqilik qilixtin ibarət idi. Əslidə kahinlar əsüm berix toqruluk muqəddəs qanun-bəlgilimilərnı bilixi kerək idi, xundakla bundak wəziyətke yol qoymasliqi kerək idi.

yilioiqə boləqan on ikki yil iqidə nə mən, nə mening uruq-tuoqanlirim waliylik nenini heq yemiduk. ¹⁵ Məndin ilgiri waliy boləqanlar həlkəqə eoqirqilik selip, ulardin *kündilik* axlik, məy-xarab wə xuningdək kirik xəkəl kümüx elip kəlgənikən; hətta ularning hizmətkarlırimu həlkning üstidin hokukwazlik kılıp kəlgənikən. Ləkin mən Hudadin kərkidioqinim üqün undak kılımidim. □ ¹⁶ Mən dərwəkə sepilning quruluxiqla berilgəqkə, biz hətta birər etiznimu setiwalmiduk; mening barlik hizmətkarlırimmu quruluxta ixləxkə xu yərgə yioqilatti. ¹⁷ Ətrapimizdiki yat əllərdin bizning yenimizəqə kəlgənlərdin bələk, mening bilən bir dastihanda oqiza yəydiəqanlar Yəhudiylar wə əməldarlərdin bir yüz əllik kixi idi. ¹⁸ Hərküni bir kala, hillanoqan altə koy təyyarlinatti, yənə mənə bəzi uqar kuxlar təyyarlinatti; hər on kündə bir kətim hərhil mol məy-xarab bilən təminlinətti. Xundak bolsimu mən yənə «waliy neni»ni tələp kılımidim; qünki quruluş İxi həlkning üstidiki eoqir yük idi.

¹⁹ — Ah Hudayim, mən muxu həlk üqün kıləqan barlik iximni yad ətkəysən, mənə xapaət kərsətkəysən! ■

6

□ **5:15** «*kirik xəkəl kümüx*» — «xəkəl» eoqirlik miqdari, bir xəkəl kümüx bolsa bəlkim 11.4 gram idi. Muxu yərdə «*kirik xəkəl*» bəlkim hərküni həlkətin aloqan pulni kərsitixi mumkin.

■ **5:19** Nəh. 13:22

Sanballatning quruluşqa toşkunluq qilix suyikəsti

¹ Xundak boldiki, Sanballat, Tobiya, ərəb boləqan Gəxəm wə düxmənlirimizning qaloqan qismi mening sepilni yengiwaxtin onxap qikqanlikimni, sepilning əmdi bəsüklirining qalmioqanlikini anglap (lekin u qaoqda mən tehi sepil kowuqlirining qanatlrini ornatioqanidim), ² Sanballat bilən Gəxəm manga: — Kəlsila, biz Ono tüzlenglikidiki Kəfirim kəntidə kərixəyli! — dəp adəm əwətiptu. Əməliyəttə ular manga kəst qilmaqci ikən. □ ³ Xunglaxka mən əlqilərnəni əwətip: — Mən uluq bir ix bilən xuqulliniwatqanlikimdin silər tərəpkə qüxməymən. Mən qandakmu silərnəng kəxinglarəqa barimən dəp, ixni taxlap uni tohtitip koyay? — dedim.

⁴ Ular uda tət kətim muxu tərəkidə adəm əwətti, mən hər kətim xundak jawap bərdim.

⁵ Andin Sanballat bəxinqi kətim xu tərəkidə öz hizmətkariəqa pəqətlənmigən hətni kəliəqa tutkuzup əwətiptu.

⁶ Həttə: «Hərəkəysi əllər arisida mundak bir gəp tarkilip yüridu, wə Gəxəmmu xundak dəydu: — Sən wə Yəhudalar birgə isyan kətürməkci ikənsilər; xunga sən sepilnimu yengiwaxtin ongxaxka kirixipsən; eytixlarəqa qariəqanda sən özüngni ularəqa padixah qilmaqçikənsən. □ ⁷ Sən yənə Yerusalemda özüng toqruqluq: «Mana, Yəhudiyədə özimizning bir padixahimiz

□ **6:2 «Kəfirim kəntidə»** — yaki «kəntlərnəng biridə». □ **6:6 «Gəxəm»** — ibraniy tilida muxu yərdə «Gaxmu» — Gəxəmnəng yənə bir xəkli.

bar!» dəp jar selip təxwiq kılıxqa birnəqqə pəyoğəmbər qoyupsən. Əmdi bu gəplər sözsiz padixahning kulikioğa yetip bayan kılınıdu. Xunga, kəlgın, biz birliktə məslihətlixiwalayli» deyilgənikən.

⁸ Mən uningğa: «Sən eytkən ixlar heqqaqan kılınğan əməs; bular bəlki öz kənglüngdin oydurop qıkarəşining, halas» dəp jawap qayturdum. ⁹ Əməliyəttə, ular: «Muxundak kilsak ularning kəli maəqdursızlinip, quruluş xı ada kılınmay qalidu!» dəp oylap bizni qorqatmaqçı idi.

— «Əmdi mening kolumni ixta tehımu küqləndürgəysən!».

Yaloğan pəyoğəmbər Xəmayaning təhđit selixi

¹⁰ Məhətabəlning nəwrısı, Delayaning oqlı Xəmaya əzini əz əyigə kəmiwaloğanıdı; mən uning əyigə kəlsəm u: — Biz Hudaning əyidə, ibadəthanining iqidə kərxəyli wə ibadəthanining dərwaza kənatlırını etip qoyaylı; qünki ular seni əltürgili kelidu; xübhisizki, keqisi kelip seni əltürməkçı boldi! — dedi.□

¹¹ Mən: — Manga ohxax bir adəm kəndəkmü keqip kətsun? Məndək bir adəm jenimni kutkuzimən dəp kəndəkmü ibadəthanioğa kiriwaləudəkmən? Mən hərgiz u yərgə kiriwal-maymən! — dəp jawap bərdim. ¹² Qünki

□ **6:10** «Xəmaya əzini əz əyigə kəmiwaloğanıdı — əzini kəmiwelixning səwəbi enik əməs; «rəsimiy napak» boləğanlıkçı yaki kəşəm iqqənlikçı səwəb boləğan boluxı mumkin.

mən qarışam, uning Huda tərpidin əwətilgən əməs, bəlki Tobiya bilən Sanballat tərpidin setiwelinip, manga zeyan yətküzməkqi bolup bu bexarət bərgənlikigə közüm yətti. ¹³ Uni setiwelixediki məxsət, meni kərkütup, xularning deginidək kıləuzup gunah kılduruxtin ibarət idi. Xundak kıləan bolsam, namimni buləlap meni qarilaxka xikayət kılalaydioğan bolatti.□

¹⁴ — «Ah Huda, Tobiya bilən Sanballatni esingda tutup, ularning kıləanlirioğa yarixa öz bexioğa yanduroqaysən, xundakla meni kərkətməkqi boləan ayal pəyoqəmbər Noadiya bilən baxka pəyoqəmbərlərninimu kıləanlirini öz bexioğa yanduroqaysən!».

Qayta ongxaxning tamamlinixi

¹⁵ Elul eyining yigirmə bəxinqi küni sepil pütüti, pütün quruluşka əllik ikki kün waqit kətti. ¹⁶ Xundak boldiki, düxmənlirimiz buningdin həwər tapti wə ətrapimizdiki barliq əllər kərkəp ketixiti; öz nəziridə həywiti bək qüxüp kətti wə bu *quruluşni* Hudayimizning Əzi elip barəan ix ikənlikini bilip yətti. ¹⁷ Xu künlərdə Yəhüdiyədiki mətiwərlər Tobiyaoğa nuroqun hət

□ **6:13 «Xundak kıləan bolsam, namimni buləlap meni qarilaxka xikayət kılalaydioğan bolatti»** — Sanballat wə Tobiyaning bu əqli heli hıylə-mikirlik idi. Nəhəmiya kaşin əməs; xunga (1) u ibadəthaniəğa napak həlda yaki ehtiyatsızlıq bilən kirsə gunah ötküzüxi mumkin idi; (2) «mukəddəs jay»ning əzigə kirgən bolsa gunahı tehimu eəpir bolatti; kaysila əşwəlda bolsun öz həlki aldidiki nam-abruyi qüxkən bolatti wə xuning tüpəylidin quruluş xixi tohtitiloğan bolatti.

yazdi, Tobiyamu ularoʻa jawabən daim hət yezip turdi. ¹⁸ Qünki Yəhədiyədə Tobiyaoʻa baʻqlinip kəlip, kəsəm iqkən nuroʻun kixilər bar idi; qünki u Arahning oʻqli, Xekaniyaning küyʻoʻqli idi, həmdə uning oʻqli Yohanan Bərəkianing oʻqli Məxullamning kizini hotunluqqa aloqanidi. ¹⁹ Xuningdək ular yənə mening aldimda pat-pat Tobiyaning yahxi ixlirini tiloʻa elip qoyuxatti həm mening gəplirimnimu uningəʻa yətküzüp turuxatti; Tobiya bolsa manga pat-pat təhdit selip hət yezip turatti.

7

Ҳанани билән Ҳананиyaning birliktə baxқuruxқa қoyuluxi

¹ Sepil ongxilip bolup, mən dərwazilarni ornitip, dərwaziwənlərnə, oʻzəxləxlərnə wə Lawiylarni bekitip təyinligəndin keyin xundəq boldiki, ² Mən inim Ҳанани билən кəл'ə sərdari Ҳананиyani Yerusalemni baxқuruxқa қoydum; qünki Ҳананиya ixənқlik adəm bolup, Hudadin қorқuxta kəp adəmlərdin exip ketətti. □ ³ Mən ularoʻa: — Kün

□ **7:2 «inim Ҳанан»** — Nəhəmiyaning inisi 1:2, 3də tiloʻa elinidu. **«Mən inim Ҳанани билən ... Ҳананиyani Yerusalemni baxқuruxқa қoydum»** — Yerusalemni baxқuruxқa adəmlərnə қoyux, Nəhəmiyaning Artəhxaxtaning yenioʻa қaytmaqçi ikənlikini kərsitixi mumkin (2:6ni kərüng). **«Ҳананиya ixənқlik adəm bolup...»** — ibraniy tilida «u ixənқlik adəm bolup...». Bəzi alimlar «u» Ҳананиni kərsitidu, dəp қaraydu.

issioquqə Yerusalemləning qowuqliri eqilmisun; qowuqlarning qanatlıri etilgəndə, baldaqlar taqaloqan waqitlıridimu dərwaziwənlər yenida turup kəzət qilisun; xuningdək Yerusalemda turuwatqanlardın qarawullar kəzət nəwətlirigə qoyulup bekitilsun; hər bir adəm özining bir kəzitiğə məs'ul bolsun, xundakla hər birining kəziti öz öyining udulida bolsun, dəp tapıldım. □ ⁴ Xəhər qong həm kəngri bolqini bilən aqalə az, öylər tehi selinmiqanidi.

Birinqi qetim qaytip kəlgən Yəhudiylar ••••
«Əzra» 2:1-35ni kəring

⁵ Hudayim kənglümgə mətiwərlər, əməldarlar wə həlkning hər birini nəsəbnamisi boyiqə royhətkə elixka ularni yiqix niyitini saldı. Mən awwal birinqi kətim qaytip kəlgən adəmləning nəsəbnamisini taptım, uningda mundak pütülgənidi: —

⁶ Təwəndikilər Yəhədiyə əlkisidikilərdin, əsli Babil padixahı Nebokədnəsar tərpidin sürgün

□ **7:3 «dərwaziwənlər yenida turup kəzət qilisun»** — ibraniy tilida «ular yenida turup kəzət qilisun». **«xuningdək Yerusalemda turuwatqanlardın qarawullar kəzət nəwətlirigə qoyulup bekitilsun; hər bir adəm özining bir kəzitiğə məs'ul bolsun, xundakla hər birining kəziti öz öyining udulida bolsun, dəp tapıldım»** — baxka birhil tərjimesi: «xuningdək Yerusalemləning qowuqliri qux waqtida oquq turmisun; qowuqlar etilgəndə, baldaqliri taqaloqinida dərwaziwənlər yenida turup kəzət qilisun; Yerusalemda turuwatqanlardın qarawullar elinip, kəzət nəwətlirigə qoyup bekitilsun; bəzilər əlahidə nəwəttiki kəzəttə tursun, bəzilər öz öyining udulida kəzəttə tursun». Yənə baxka birnəqqə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

qilinoqanlardin, Yerusalem wə Yəhudiyəgə qikip, hər biri öz xəhirlirigə kətti: — □ ■

⁷ Ular Zərubbabəl, Yəxua, Nəhəmiya, Azariya, Raamiya, Nahamani, Mordikay, Bilxan, Mispərət, Bigway, Nəhum wə Baanaqlar billə qaytip kəldi. Əmdi Israil həlqining iqidiki ərkəklərnin sani təwəndikiqə: —

⁸ Paroxning əwladliri ikki ming bir yüz yətmix ikki kixi; ⁹ Xəfatiyaning əwladliri üç yüz yətmix ikki kixi; ¹⁰ Arahning əwladliri altə yüz yətmix bəx kixi; ¹¹ Paqat-Moabning əwladliri, yəni Yəxua bilən Yoabning əwladliri ikki ming səkkiz yüz on səkkiz kixi; ¹² Elamning əwladliri bir ming ikki yüz əllik tət kixi; ¹³ Zattuning əwladliri səkkiz yüz qirik bəx kixi; ¹⁴ Zakkayning əwladliri yəttə yüz atmix kixi; ¹⁵ Binnuiyning əwladliri altə yüz qirik səkkiz kixi; ¹⁶ Bibayning əwladliri altə yüz yigirmə səkkiz kixi; ¹⁷ Azgadning əwladliri ikki ming üç yüz yigirmə ikki kixi;

□ **7:6 «Təwəndikilər... əsli Babil padixahı Nebəqadnəsar tərpidin sürgün qilinoqanlardin...»** — bu tizimlik bilən «Əzra» 2-babtiki tizimlik otturisida adəmlərnin isimliri, sani wə tizimlik tərpidə bəzidə azraq pərqlər bar. Bu pərqlər ikki tizimlikning həqiqət ikənlikigə təhimu ispat beridu. İkkinqi tizimlikni Yerusalemda, birinqi tizimlikni Babilda qiloqan boluxi mumkin. İkkinqi tizimlik ahirida Yerusalemoqə yetip kelip olturaqlaxqanlarni kərsitidu; birinqi tizimlikte hatiriləngən bəziliri xübhəsizki, keyin niyitidin eynip, Yerusalemoqə bar-may qaloqan yaki baroqandin keyin, yənə Babiloqə qaytip kətkənidi; xundaqla Yerusalemoqə qaytix yolida əlgənlər boluximu mumkin. Əslidiki tizimlikkə hatirilənmigən bolsimu, ləkin keyin Yerusalemoqə barimən dəp «qaytix»qə qatnaxqanlarmu bar bolsa kerək; ular ikkinqi tizimlikkə hatiriləngən. ■ **7:6**
Əzra 2

18 Adonikamning əwladliri altə yüz atmix yəttə kixi; 19 Bigwayning əwladliri ikki ming atmix yəttə kixi; 20 Adinning əwladliri altə yüz əllik bəx kixi; 21 Həzəkiyaning jəmətidin boləqan Aterning əwladliri tokşan səkkiz kixi; 22 Haxumning əwladliri üq yüz yigirmə səkkiz kixi; 23 Bizayning əwladliri üq yüz yigirmə tət kixi; 24 Hərifning əwladliri bir yüz on ikki kixi; □ 25 Gibeonning əwladliri tokşan bəx kixi; □ 26 Bəyt-Ləhəmlilər bilən Nitofalilər jəmiy bir yüz səksən səkkiz kixi; 27 Anatotluqlar bir yüz yigirmə səkkiz kixi; 28 Bəyt-Azmawətlilər kırıq ikki kixi. 29 Kiriət-yearimliklər, Kəfirahliklər wə Bəərotluqlar bolup jəmiy yəttə yüz kırıq üq kixi; 30 Ramahliklər bilən Gebalilər jəmiy altə yüz yigirmə bir kixi; 31 Mikmaxliklər bir yüz yigirmə ikki kixi; 32 Bəyt-Əllilər bilən ayililər jəmiy bir yüz yigirmə üq kixi; 33 ikkinçi bir Nebodikilər əllik ikki kixi; 34 ikkinçi bir Elamning əwladliri bir ming ikki yüz əllik tət kixi; 35 Hərimning əwladliri üq yüz yigirmə kixi; 36 Yeriholuqlar üq yüz kırıq bəx kixi; 37 Lod, Hədid wə Ononing əwladliri jəmiy yəttə yüz yigirmə bir kixi; □ 38 Sinaahning əwladliri üq ming tokşuz yüz ottuz kixi.

Qaytip kəlgən kahinlar wə Lawiyar ••••
«Əzra» 2:36-42ni kəring

□ 7:24 «Hərif» — «Əzra» 2:18də «Yoraş». □ 7:25 «Gibeon» — «Əzra» 2:20də «Gibbar». □ 7:37 «Lod, Hədid wə Ononing əwladliri...» — yaki «Lodluqlar, Hədidliklər wə Onoluklar...».

³⁹ Kahinlarning sani tēwəndikiqə: — Yəxua jəmətidiki Yədayaning əwladliri tokkuz yüz yətmix üq kixi; ⁴⁰ Immərnin əwladliri bir ming əllik ikki kixi; ⁴¹ Paxhurning əwladliri bir ming ikki yüz kırık yəttə kixi; ⁴² Hərimning əwladliri bir ming on yəttə kixi.

⁴³ Lawiylarning sani tēwəndikiqə: — Hodwahning əwladliridin, yəni Yəxua bilən Kadmiyəlnin əwladliri yətmix tət kixi. □

⁴⁴ Ojəzəlkəxlərdin: — Asafning əwladliri bir yüz kırık səkkiz kixi.

⁴⁵ Dərwaziwənlərnin nəsldin: — Xallurning əwladliri, Aternin əwladliri, Talmonning əwladliri, Akkubning əwladliri, Hatitanin əwladliri bilən Xobayning əwladliri jəmiy bir yüz ottuz səkkiz kixi.

Qaytip kəlgən muqəddəs jay wə xah jəmətidiki hizmətkarlar ••• «Əzra» 2:43-58ni kəring

⁴⁶ İbadəthana hizmətkarliri tēwəndikiqə: — Zihaning əwladliri, Hasufaning əwladliri, Tabbəotning əwladliri. □ ⁴⁷ Kiroşning əwladliri, Siyanin əwladliri, Padonning əwladliri, □ ⁴⁸ Libanahning əwladliri, Həgabəhning əwladliri, Xalmayning əwladliri, ⁴⁹ Hənaning əwladliri, Giddəlnin əwladliri, Gəhərnin

□ **7:43 «Hodwah»** — «Əzra» 2:40də «Hodawiya». □ **7:46**

«İbadəthana hizmətkarliri» — İbraniy tilidə «Nətinilər». Mənişi bəlkim «beoşxlanoşanlar». Ularning əjdədliri bəlkim «Gibeonluqlar» idi. «Yəxua» 9:27ni wə «1Tar.» 9:2ni kəring.

□ **7:47 «Siya»** — «Əzra» 2:47də «Siyəhə».

əwladliri, ⁵⁰ Reayahning əwladliri, Rəzinning əwladliri, Nikodaning əwladliri, ⁵¹ Gazzamning əwladliri, Uzzaning əwladliri, Pasiyaning əwladliri, ⁵² Bisayning əwladliri, Məunimning əwladliri, Nəfussəsimning əwladliri, □
⁵³ Bakbukning əwladliri, Hakufaning əwladliri, Harhurning əwladliri, ⁵⁴ Bazlitning əwladliri, Məhidaning əwladliri, Harxaning əwladliri, □
⁵⁵ Barkosning əwladliri, Siseraning əwladliri, Temahning əwladliri, ⁵⁶ Nəziyaning əwladliri bilən Hatifaning əwladliridin ibarət.

⁵⁷ Sulaymanning hizmətkarlığının əwladlığının sani təwəndikiqə: — Sotayning əwladliri, Sofərətning əwladliri, Peridaning əwladliri, □ ⁵⁸ Yaalaning əwladliri, Darkonning əwladliri, Giddəlning əwladliri, ⁵⁹ Xəfətiyaning əwladliri, Hattilning əwladliri, Pokərət-Həzzibaimning əwladliri bilən Amonning əwladliridin ibarət. □ ⁶⁰ İbadəthana hizmətkarlığı wə Sulaymanning hizmətkarı bolqanlarıning əwladliri jəmiy üq yüz toqsan ikki kixi.

Kelip qıxıxi naenik kixilər •••• «Əzra» 2:59-63

⁶¹ Təwəndiki kixilər Təl-Melah, Təl-Harxa, Kerub, Addon, Immərdin kəlgən bolsimu, ləkin ular əzrlirining ata jəmətining yaki nəsəbining İsrail adimi ikənlikini ispatlap bərləmidi.

⁶² Bular Delayaning əwladliri, Tobiyaning

□ **7:52 «Nəfussəsim»** — «Əzra» 2:50də «Nəfussim». □ **7:54 «Bazlit»** — yaki «Bazlut» «Əzra» 2:52. □ **7:57 «Perida»** — yaki «Peruda» «Əzra» 2:55. □ **7:59 «Amon»** — yaki «Ami» «Əzra» 2:57.

əwladliri wə Nikodaning əwladliri bolup, jəmiy altə yüz kirik ikki kixi; ⁶³ Kaħinlardin Habayaning əwladliri, kozning əwladliri bilən Barzillayning əwladliri bar idi; Barzillay Gileadlık Barzillayning bir kizini aləaqqa ularning eti bilən ataləanidi. □ ⁶⁴ Bular jəmətining nəsəbnəmisini izdəp tapalmidi; xunga ular «napak» həsəblinip kaħinliktin qalduruldi. ⁶⁵ Waliy ularəa: — Urim wə tummimni kətürgüqi kaħin arimizda hizməttə boləuqə «əng mukəddəs yiməklilər»gə eəiz təgküzməysilər, dedi.□

Qaytip kəlgüqilərninğ omumiy sani ••••
«Əzra» 2:64-67nimu kərüng

⁶⁶ Pütün jamaət jəmiy kirik ikki ming üq yüz atmix kixi; □ ⁶⁷⁻⁶⁸ Buningdin baxka ularning yənə yəttə ming üq yüz ottuz yəttə kul-dediki bar idi; yənə ikki yüz kirik bəx ər-ayal əzəlqisi bar idi. Ularning yəttə yüz ottuz altə eti, ikki yüz kirik

□ **7:63 «Kozning əwladliri»** — yaki «Həkkozning əwladliri».

□ **7:65 «Waliy»** — ibraniy tilidiki «Tirxata», əslidə Pars tili bolup, mənisi bəlkim «janabliri». **«urim wə tummim»** — aləhidə birhil taxlar. U kaħin kiygən «əfod»ning yanquqida (qoxenda) turidu. Bu taxlar arqilik Israil həlki Hudadin yol sorisa bolatti. «Mis.» 28:28-30ni kərüng. «urim wə tummimni kətürgüqi kaħin arimizda hizməttə boləuqə» — mənisi bəlkim: (1) urim wə tummim Babilda sürgün boləan waqtida yəkap kətkən boluxi mumkin; (2) tepiləqini bilən ularəa təbir berip mənisini qüxəndüridiəan kaħin tehi qikmidi. □ **7:66 «kirik ikki ming üq yüz atmix kixi»** — bu «Əzra» 2:64diki sanoəa əhxax; xübhəsiszki, bu Yerusaleməəa yetip kelip, Babiləəa qaytmay, Yəhüdiyədə həkikiy olturəqləxkanlarning sanidur.

bəx keqiri, ⁶⁹ töt yüz ottuz bəx tögisi wə altə ming yəttə yüz yigirmə exiki bar idi.

Ibadəthana üqün təqdim qilinoqan sowoqatlar

•••• «Əzra» 70-68:2nimu kərüng

⁷⁰ Jəmət kattiwaxliridin bəziliri *ibadəthana* quruluşu üqün hədiyələrini təqdim qildi; waliy həzinigə ming darik altun, əllik das wə bəx yüz ottuz qur kahin toni təqdim qildi; □ ⁷¹ jəmət kattiwaxliridin bəziliri quruluş həzinisigə yigirmə ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüx; □ ⁷² həlkning qaloqini yigirmə ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüx, atmix yəttə qur kahin tonini təqdim qildi. ⁷³ Xuningdin keyin kahinlar, Lawiyalar, dərwezawənlər, oqəzəlkəxlər wə bir qisim həlk qoxulup, ibadəthana hizmətkarliri, xundaqla qaloqan İsrail həlkning həmmisi öz xəhərlirigə

□ **7:70** «**darik**» — (yaki «drahma») — muxu yərdə Pars imperiyəsidi birhil altun tənggə, bir darikning eqirliki 0.4-0.5 gram boluxi mumkin; muxu yərdə bu daslarning kimmiti 0.4-0.5 kilogram altunoqə barawər idi. □ **7:71** «**mina**» — birhil kümüx tənggə, 60 xəkəlgə yaki «talant»tin atmixtin birigə barawər idi. Muxu yərdə kümüxning jəmiy eqirliki bəlkim 800-1200 kilogramqə idi.

makanlaxti.□

8

Təwratxunas Əzraning Təwrat-kanun kitabini oqup berixi

¹ Yəttinçi ayğa kəlgəndə, Israillarning həmmisi öz xəhərlirigə kelip orunlixip boldi. Bu qaoqda pütün halayiq huddi bir adəmdək bolup «Su kowuqi» aldidiki məydanəya yioqilip, təwratxunas Əzradin Pərwərdigarning Musaning wastisi bilən Israiləya tapilioqan Təwrat-kanun kitabini kəltürüxnü tələp kildi.

² Yəttinçi ayning birinçi küni kaşin Əzra Təwrat-kanun kitabini jamaətkə, yəni ər-ayallar, xundakla anglap qüxinələydioqan

□ **7:73** «Xuningdin keyin kaşinlar, Lawiylar, dərwaziwənlər, oqəzəlkəxlər... xundakla qaloqan Israil həkining həmmisi öz xəhərlirigə makanlaxti» — bu ayətning mənisi bəlkim: (1) kaşinlar, Lawiylar qatarliqlar əzigə yengiwaxtin təksim qilinoqan xəhərliridə makan tutti, yaki Yerusalemdiki hizməttə bolux üçün Yerusalemoqə yeqin boləqan, xundakla ularəya təksim qilinoqan xəhərlərdə makanlaxti; (2) Lawiylardin baxqa Israillar, yəni on ikki kəbilidin kaytip kəlgənlər **əslidə** əzigə has xəhərlirigə makanlaxti yaki yengiwaxtin ularəya təksim qilinoqan xəhərlərdə makanlaxti. Kəp xəhər-yezilar wəyran boləqəqə, yaki yat əllərnin igidarqiliki astida boləqəqə, bəlkim hərhil imkaniyət təng boluxi mumkin idi.

barlik kixilarning aldiqqa elip qikti; □ ³ «Su qowuki»ning aldidiki meydanda, etigəndin qüxkiqə, ər-ayallarqqa, xundakla anglap qüxinələydiqan kixilərgə oqup bərdi. Pütkül jamaətning kulakliri Təwrat-kanun kitabidiki sözlərdə idi. ⁴ Təwratxunas Əzra məhsus muxu ixka hazirlanqan yaqraq munbərgə qikip turdi; uning ong tərpidə turoqini Mattitiya, Xema, Anayah, Uriya, Hilkıya bilən Maaseyahlar idi; sol tərpidə turoqini Pidaya, Mixael, Malkiya, Haxom, Haxbaddana, Zəkəriya bilən Məxullam idi. ⁵ Əzra pütkül halayikning kəz aldida kitabni aqti, qünki u pütün halayiktin egizdə turatti; u kitabni aqkanda, barlik halayik ornidin kopti. ⁶ Əzra uluq Huda bolqan Pərwərdigarqqa mədhıyelər okuwidi, barlik halayik kollirini kətürüp jawabən: «Amin! Amin!» deyixti; andin tizlinip, pixanisini yərgə yekip, Pərwərdigarqqa səjdə kildi. ⁷ Andin keyin Lawiylardin Yəxuya, Bani, Xərəbiya, Yamin, Akkub, Xabbitay, Hodiya, Maaseyah, Kelita, Azariya, Yozabad, Hənan wə Pelayalar halayikqa Təwrat kanunini qüxəndürdi; jamaət ərə turatti. ⁸ Ular jamaətkə kitabtın Hudaning Təwrat-kanunini jaranglik oqup bərdi wə oquloqanni qüxiniwelixi üqün uning mənisi wə əhmiyiti

□ **8:2 «yəttinqi ayniq birinqi küni»** — bu kün «kanaylar qelix həyti» idi. Adəttə xü həyt üqün barlik həlkning Yerusalemoqqa yiqilixining zəruriyiti bolmaytti; lekin yəttinqi ayniq oninqi künidiki «kafarət küni» wə keyinki «kəpilər həyti»da (14-21-küni) yiqilixi muqəddəs qanunda tələp kılınqanidi.

toʻqrisida enik təbir bərdi. □

⁹ Waliy Nəhəmiya bilən təwratxunas kaħin Əzra wə həlkkə qanunning mənisini oğitidioqan Lawiylar pütkül jamaətkə: — Bügün Hudayinglar boləqan Pərwərdigarəqə ataloqan muqəddəs kündur, yioqə-zar qilmanglar! — dedi. Qünki halayikning həmmisi Təwrat qanunidiki səzlərnı anglap yioqə-zar qilip ketixkənidi. ¹⁰ Andin *Nəhəmiya* ularəqə: — Silər berip nazu-nemətlərnı yəp, xərbətlərnı iqinglar, əzigə *yimək-iqmək* təyyarliyalmioqanlarəqə yemək-iqmək bəlöp beringlar; qünki bügün Rəbbimizgə ataloqan muqəddəs bir kündur. Ojəmkin bolmanglar; qünki Pərwərdigarning xadliki silərnıng küqunglardur, dedi. ¹¹ Lawiylarmu: — Bügün muqəddəs kün boləqəqə, tinqlininglar, ojəmkin bolmanglar! — dəp jamaətnı tinqlandurdi. ¹² Jamaət kaytip berip, yəp-iqixti, baxqilarəqimu yimək-iqmək üləxtüröp bərdi, xad-huramlıqə qəmdi; qünki ular berilgən təlim səzlrini qüxəngənidi.

«Kəpilər həyti» otküzüx

¹³ Ətisi halayik iqidiki kəbilə kattiwaxliri, kaħinlar wə Lawiylar təwratxunas Əzraning yenioqə yioqilip, Təwrat qanunidiki səzlərnı

□ 8:8 «Ular ... kitabtin Hudaning Təwrat-qanunini jaranglik oqup ... qüxinowelixi üqün uning mənisi wə əhmiyiti toʻqrisida enik təbir bərdi» — bu qüxəndürüx jəryani, xübhısizki, aramiy tiliəqə wə bəlkim baxqə birnəqəqə tillarəqə təjımə qilixnimu əz iqigə aloqan.

tehimu qūxinip pəm-parasətkə erixməkçi boldi. ¹⁴ Ular Təwrat qanunida Pərwərdigar Musaning wastisi bilən Israillaroğa yəttinçi aydiki heyтта kəpilərdə turuxi kerəkliki pütülgənlikini ukti, ■ ¹⁵ xundaqla əzliri turuwatqan barlıq xəhərlərdə wə Yerusalemda: «Silər taoqka qikip, zəytun xehi bilən yawa zəytun xahlirini, hadas əjmə xahlirini, horma dərəhlirining xahlirini wə yopurmaqliri baraqsan dərəh xahlirini əkilip, Təwratta yeziloqinidək kəpilərnı yasanglar» degənlikini tarkitip jarkalaxni buyruoqanlikini ukti. □ ¹⁶ Xuning bilən halayiq qikip xah əkilip əzliri üqün, hər biri əylirining əgziliridə, həylilirida, Hudaning əyidiki həylilarda, «Su qowuqi»ning qong məydanida wə «Əfraim dər wazisi»ning qong məydanida kəpilərnı yasap tiki. ¹⁷ Sürgünlüktin kaytip kəlgən pütkül jamaət kəpilərnı yasap tiki wə xundaqla kəpilərgə jaylaxti; Nunning ooqli Yəxuaning künliridin tartip xu küngiqə Israillar undaq kilip bakmioqanidi. Həmməylən kattik huxal boluxti. ¹⁸ Birinçi kündin ahirki küngiqə Əzra hər küni Hudaning Təwrat-qanun kitabini oqudi. Ular yəttə kün heyttə ötküzdi; səkkizinçi küni bəlgilimə boyiqə təntənilik ibadət yioqilixi ötküzüldi.

■ **8:14** Mis. 23:16; Law. 23:34; Qel. 29:12-39; Qan. 16:13, 14, 15 □ **8:15** «...Təwratta yeziloqinidək kəpilərnı yasanglar» degənlikini tarkitip jarkalaxni buyruoqanlikini ukti» — bəlgilimə «Law.» 23:34-44, «Qan.» 16:13-17ni kəring.

9

Həlkəning roza tutup gunahini tonuxi

¹ Xu aynıng yigirmə tötinqi küni Israillar roza tutup, boz kiyip, üsti-bexioğa topa qaçqan halda yiqildi; ² Israil nəsli əzlrini barlıq yat taipilərdin ayrip çikti, andin ərə turup əzlrining gunahlırını wə ata-bowilirining ötküzgən kəbiqliklirini etirap kildi. ³ Ular xu künnıng tötın biridə öz yeridə turup əzlrining Hudasi bolıqan Pərwərdigarning Təwrat-kanun kitabını okudi; künnıng yənə tötın biridə əzlrining gunahlırını tonudi wə Hudasi bolıqan Pərwərdigarğa səjdə kildi. ⁴ Lawiylardin Yəxua, Bani, Kadmiyə, Xəbaniya, Bunni, Xərəbiya, Bani wə Kenanılar pələmpəylərdə turup əzlrining Hudasi bolıqan Pərwərdigarğa ünlük awaz bilən nida kildi. □

Həmdusana wə dua

⁵ Lawiy Yəxua, Kadmiyə, Bani, Həxabaniya, Xərəbiya, Hodiya, Xəbaniya wə Pitahiyalar: «Ornunglardin kəpup Hudayinglar bolıqan Pərwərdigarğa əbədil'əbədgiqə təxəkkür-mədhiyə kəyturunqlar» — dedi wə mundak *dua-həmdusana ukudi*: —
«*I Huda*, insanlar Sening xanu-xəwkətlik namingni uluqlisun! Bərək, barlıq təxəkkür-mədhiyələr namingə yetixməydu! ⁶ Sən, pəkət

□ 9:4 «**Lawiylardin Yəxua, Bani, Kadmiyə, Xəbaniya, Bunni, Xərəbiya, Bani wə Kenanılar pələmpəylərdə turup,...**» — yaki «Yəxua, Bani, ... wə Kenanılar Lawiylarning pələmpiyidə turup,...».

Sənla Pərwərdigardursən; asmanlarni, asmanlarning asminini wə ularning barliq qoxunlirini, yər wə yər üstidiki həmmi, dengizlar wə ular içidiki həmmi yaratquqidursən; Sən bularning həmmisigə həyatlik bərgüqisən, asmanlarning barliq qoxunliri Sanga səjdə qiloquqidur.

□ ■ ⁷ Sən bərhək Pərwərdigar Hudadursən, Sən Abramni talliding, uni Kaldiyəning Ur xəhiridin elip qiqting, uningə İbrahim degən namni ata kilding. □ ■ ⁸ Sən uning qəlbinig Özüggə sadik-ixənqilik ikənlikini kərüp, uning bilən əhdə tüzüp Qanaaniylarning, Hittiylarning, Amoriylarning, Pərizziyləning, Yəbusiylarning wə Girgaxiylarning zeminini uning əwladliriə təqdim qilip berixni wədə kilding; Sən həkkəniy boləanliqingdin, sözliringni ixka axurdung.■

⁹ Sən ata-bowilirimizning Misirda jəbir-zulum qekiwatqanliqini kərüp, ularning Qizil dengiz boyidiki nalisioə qulak salding. ■ ¹⁰ Sən Misirliqlarning ularə qandə yoəanqilik bilən muamilə qiloəanliqini bilginingdin keyin Pirəwn, uning barliq hizmətqiliri wə uning zeminidiki barliq həlkkə məjizilik alamət wə

□ **9:6 «Sən, pəkət sənla Pərwərdigardursən»** — ibraniy tilida: «Sən, pəkət Sənla i Pərwərdigar, «U»dursən» degən sözlər bilən ipadilidur. Muxu etiəadqilarə nisbətən pəkət bir «U» bardur. ■ **9:6** Yar. 1; Zəb. 146:6; Ros. 14:15; 17:24; Wəh. 14:7 □ **9:7 «Sən bərhək Pərwərdigar Hudadursən»** — ibraniy tilida: «Bərhək, i Pərwərdigarhuda, Sən «U»dursən» degən sözlər bilən ipadilidur. 6-ayətnimu kərüng. **«uningə İbrahim degən namni ata kilding»** — «Yar.» 17:1ni kərüng.

■ **9:7** Yar. 11:31, 32; 12:1 ■ **9:8** Yar. 12:7; 13:15; 15:6,18; 17:8; 26:4 ■ **9:9** Mis. 3:7; 14:10

karamətlərnı kərsitip, Əzüng üqün bögüngə kədər saklinip keliwatқан uluq bir nam-xəhrətnı tikliding. ■ **11** Sən yənə *ata-bowilirimiz* aldida dengizni bəlüp, ular dengizning otturisidin kuruq yər üstidin mengip өtti; ularni kooqlap kəlgənlərnı qongkur dengiz tegigə taxlap oqərk kiliwəttinq, huddi juxkunluk dengizə taxlanoqan taxtək oqərk kilding. ■ **12** Sən ularni kündüzi bulut tüwrüki bilən, keqisi ot tüwrüki bilən yetəkliding, bular arkilik ularning mangidioqan yolini yorutup bərdinq. ■ **13** Sən Sinay teqioqə qüxüp, asmanda turup ular bilən səzlixip, ularəqə tooqra həküm, həkikiy ixənqlik qanunlar, yahxi bəlgilimilər wə əmrlərnı ata kilding. ■ **14** Sən ularəqə Əzüngning mukəddəs xabat kününgni tonuttung, kulung Musaning wastisi bilən ularəqə əmrlər, bəlgilimilər wə Təwrat qanunini tapiliding. **15** Sən ularəqə aq qaloqanda yesun dəp asmandin nan, ussiəqanda iqsun dəp qoram taxtin su qikirip bərdinq; Sən ularəqə berixkə qolungni kətürüp kəsəm qiləqan əxu zeminni kirip igilənglar, dedinq. ■ **16** Lekin ular, yəni *ata-bowilirimiz* məqrulinip, boyni kattiklik kilip əmrliringgə kulak salmidi. **17** Ular itaət kilixni rət kildi, Sening ularning otturisida yaratқан karamət məjiziliringni yad ətmidi, bəlkı boyni kattiklik kildi, asiylık kilip, kul kilinoqan jayəqə kətməkqi bolup, öz aldioqə yolbaxqi tiklidi. Lekin Sən əpuqan, mehir-xəpқətlik

■ **9:10** Mis. 7; 8; 9; 10; 11; 12; 14 ■ **9:11** Mis. 14:22-31 ■ **9:12**

Mis. 13:21; 14:19; 40:38; Zəb. 105:39 ■ **9:13** Mis. 19:20; 20:1-21

■ **9:15** Mis. 16:14; 17:6; Qəl. 20:9

həm rəhimdil, asan ətəzəplənməydiyən, zor mehir-muhəbbətlik Təngridursən; xunga Sən ularni taxliwətmiding. ■ 18 Ular hətta tehi əzlrigə bir kuyma mozayni yasap: «Mana bu siləni Misirdin elip qıkkən ilah!» degən waktida həm kattik kupurluq kılöinida, ■ 19 Sən tolimu rəhimdil bolöanliqning üqün ularni yənila bayawanda taxlap köymiding; kündüzi bulut tüwrüki ularning üstidin neri kətməy, ularöa yol baxlıdi; keqisi ot tüwrükimu ulardin neri kətməy, ularöa nur berip, mangidiyən yolini körsətti. ■ 20 Sən Özüngning mehrıbanə Rohıngni qüxüröp ularöa təlim bərding; Sən ularning yeyixi üqün «manna»ni ayimiding, usuzluqini kəndurux üqün suni bərding. ■ 21 Sən ularni bayawanda kirik yil kəmdap kəlding; heqnemisi kəm bolmıdi, kiyimliri konirimıdi, putlirimu ixximıdi. ■ 22 Sən padıxahlıqlar wə taipiləni ularning köliöa bərding, bularni ularning zeminiöa qeğralar kılıp bərding. Xuning bilən ular Sihon padıxahning zeminini, Həxbonning padıxahning zeminini wə Baxan padıxahı Ögning zeminini igilıdi. □ ■ 23 Sən ularning pərzənt-əwladlırini asmandiki yultuzlardək awuttung; Sən ularni ata-bowiliriöa: «Silər bu zeminni igiləxkə uningöa kiringlar» dəp

■ 9:17 Mis. 34:7; Qel. 14:4,18; Zəb. 86:5 ■ 9:18 Mis.

32 ■ 9:19 Mis. 13:22; 40:38 ■ 9:20 Qel. 11:17; Yə. 5:12

■ 9:21 Kan. 2:7; 8:4; 29:5 □ 9:22 «Sihton padıxahning zeminini, Həxbonning padıxahning zeminini...» — yaki

«Sihton padıxahning zeminini, yəni Həxbonning padıxahning zeminini...» ■ 9:22 Qel. 21:21, 33

təkdim kiloqan zeminoqə baxlap kirding. ■ ²⁴ Ularning əwladliri kirip u zeminni igilidi; Sən u zeminda turuwatqan Qanaan aqalisini ularoqə bekindurdung həm zemindiki padixahlarni wə ularning kəbilə-qowmlirini: «Silər ularoqə haliqanqə muamilə qilinglar» dəp ularning qolioqə tapxurdung. ■ ²⁵ Ular mustəhkəm xəhərlərnə, munbət yərlərnə ixoqal kilip, hərhil esil buyumlaroqə toloqan əylərgə, kolap qoyuloqan kuduklaroqə, üzümzarliqlar, zəytunluqlar wə intayin kəp mewilik dərəhlərgə igə boldi; yəp-iqip səmrip, Sening zor məhrəbanliqingdin səyünüxti!

²⁶ Ləkin ular gədənkəxlik kilip Seningdin yüz ərüp, Təwrat kənunungni arqisioqə taxlidi, ularni yeningoqə yandurmaq üqün agah-guwahlıq yətküzgən pəyoqəmbərliringni əltürüp əxəddiy kupurluq kildi. ■ ²⁷ Xunga Sən ularni jəbir-zulum saloquqilarning qolioqə tapxurdung, dər wəkə ular ularni kiynidi; ular kiynaloqan wəqitlirida Sanga yalwuruxkanidi, Sən asmanlarda turup ularoqə kulak salding, zor rəhimdilliqing boyiqə ularoqə kutkuzoquqilarni əwətəttig, ular bularni əzgüqilərnəning qolidin kutkuzatti. ■

²⁸ Ləkin ular aramlıqkə erixkəndin keyin yənə Sening aldingda rəzillik qilixkə baxliwidi, Sən ularni yənə düxmənlirining qolioqə tapxurdung, ular ularning üstidin həkümranlıq kildi; ular yənə Sening aldingda nalə-pəryat

■ 9:23 Yar. 22:17 ■ 9:24 Yə. 1-13 ■ 9:26 1Pad. 18:4; 19:10; 2Tar. 24:20, 21 ■ 9:27 Həq. 2:14-23

kilixiwidi, Sən asmanlarda turup kulak selip, rəhimdillikliring boyiqə ularni yenix-yenixlap kutkuzdung. ²⁹ Sən ularni Özüngning Təwrat-kanunungoqa kaytixka agahlandurdung; lekin ular məəqrurlinip, əmrliringgə kulak salmidi, həkümliring aldida gunah kildi (insan həkümliringgə əməl kilsa, ular xu səwəbtin hayatta bolidu). Ular jahillik bilən boynini toloqap, gədənəkəxlik kilip sanga kulak selixni rət kildi. □ ■ ³⁰ Ularoqa uzun yil səwr-takət kilding, Rohing pəyqəmbərliringning wastisi bilən agah-guwahlik bərgən bolsimu, ular yənila kulak salmidi; xunga Sən ularni hərqaysi əlyurtlardiki taipilərnin qolioqa tapxurdung. ■

³¹ Həlbuki, Sən zor rəhimdillikliring tüpəylidin ularning nəslini pütünləy qurutuwətmiding həm ularni taxliwətmiding; qünki Sən mehixəpkətlik həm rəhimdil Təngridursən.

³² Əmdi ah Hudayimiz, əhdəngdə turup əzğərməs muhəbbitingni kərsitidioqan uluq, kudrətlik wə dəhxətlik Təngri, əmdi Seningdin bizning, padixahlirimizning wə əmirlirimizning, kahinlirimizning, pəyqəmbərlirimizning, ata-bowilirimizning xundakla Özüngning barlik həlkingning Asuriyə padixahining zamanidin buyan bügüngiqə bəximizoqa qüxkən barlik azab-

□ **9:29** «insan həkümliringgə əməl kilsa, ular xu səwəbtin hayatta bolidu» — bu ayəttə kərsitilgən «hayat» pəkət jismaniyyatni əməs, bəlki həqiqiy, rohiyyatni kərsitidu, əlwəttə. «Ular jahillik bilən boynini toloqap...» — ibraniy tilida «ular mürisini jahil kilip...». ■ **9:29** Law. 18:5; Əz. 20:11; Rim. 10:5; Gal. 3:12 ■ **9:30** 2Pad. 17:13; 2Tar. 36:15

oqubətlərni kiçik ix dəp qarimasliqningni
 ötünimiz. ³³ Beximizoğa kəlgən barliq ixta
 Sən adilsən; çünki Sening kılöjining həkikət
 boyiqə boldi, bizning kılöjimiz rəzilliktur. ■

³⁴ Padixahlirimiz, əmirlerimiz, kaşinlerimiz
 bilən ata-bowilirimizning həmmisi Sening
 Təwrat qanunungoğa əməl kılmay, əmrliringgə
 wə Sening ularoğa ispatlap bərgən agah-
 guwahlikliringoğa heq kulak salmidi. ³⁵ Ular
 Sən ularoğa muyəssər kılöjan padixahliqta
 turuxtın, ularoğa ata kılöjan zor məmurqiliqtin
 wə xuningdək ularning aldiqə yayqan bu
 kəng munbət zemindiki turmuxtın bəhrimən
 boluwatqan bolsimu, lekin ular Sening ibadət-
 hizmitingdə bolmidi yaki əzlrining rəzil
 kılmixliridin yanmidi. ³⁶ Mana, biz bğün
 qullarmiz! Sən mewisi bilən nazu-nemətliridin
 yeyixkə ata-bowilirimizoğa təkdım kilip bərgən
 zeminda tursaqmu, biz mana uningda kul bolup
 qalduq! ³⁷ *Zemin* Sən bizning gunahlirimiz üqün
 bizni idarə kilixqə bekitkən padixahlaroğa mol
 məşulatlirini berip turidu; ular bədənlirimizni
 həm qarwa mallirimizni əz məyliqə baxkurup
 keliwatidu; biz zor dərd-ələmdə bolduq».

³⁸ «— Biz mana muxu barliq ixtlar tüpəyli muqım
 bir əhdini tüzüp yezip qıktuq; əmirlerimiz,
 Lawiylerimiz bilən kaşinlerimiz buningoğa əz
 məhürlirini bastı».

10

Məhür baskanlar

¹ Buningoşa birinçi bolup məhür baskanlar Həqəliyaning oqli, waliy Nəhəmiya bilən Zədəkiya idi; □ ² Andin *kaşinlardan* Seraya, Azariya, Yərəmiya, ³ Paxhur, Amariya, Malkiya, ⁴ Həttux, Xəbaniya, Malluk, ⁵ Hərim, Mərəmot, Obadiya, ⁶ Daniyal, Ginniton, Baruk, ⁷ Məxullam, Abiya, Miyamin, ⁸ Maaziyah, Bilgay, Xemayalar; ular kaşinlar idi.

⁹ Lawiyıldin: — Azaniyaning oqli Yəxua, Hənədadning əwladlıridin Binnui bilən Kadmiyə ¹⁰ wə ularning kərindəxliridin Xəbaniya, Hodiya, Kelita, Pelaya, Hənan, ¹¹ Mika, Rəhob, Həxabiya, ¹² Zakkor, Xərəbiya, Xəbaniya, ¹³ Hodiya, Bani, Beninu idi.

¹⁴ Jamaət baxlıqliridin: Parox, Paşat-Moab, Elam, Zattu, Bani, ¹⁵ Bunni, Azgad, Bibay, ¹⁶ Adoniya, Bigway, Adin, ¹⁷ Ater, Həzəkiya, Azzur, ¹⁸ Hodiya, Həxum, Bizay, ¹⁹ Hərif, Anatot, Nebay, ²⁰ Məgpiyax, Məxullam, Həzir, ²¹ Məxəzabəl, Zadok, Yaddua, ²² Pilatiya, Hənan, Anaya, ²³ Həxiya, Hənaniya, Həxsub, ²⁴ Həllöhəx, Pilha, Xobək, ²⁵ Rəhüm, Həxəbnah, Maaseyah, ²⁶ Ahiyah, Hənan, Anan, ²⁷ Malluk, Hərim, Baanaşlar idi.

□ **10:1 «Buningoşa birinçi bolup məhür baskanlar ... waliy Nəhəmiya bilən Zədəkiya idi»** — Zədəkiyamu kaşin boluxi mumkin idi. 8-ayətni kərüng (Nəhəmiyadin baxça bu tizimlikteki adəmlər həmmisi kaşinlar idi).

Əhdining məzmunı: — Təvrat kanunioğa əməl qılıx

²⁸ Qalqan həlk: — Kaşınlar, Lawiylar, dərwaziwənlər, oğəzəlkəxlər, ibadəthanining hizmətkarlırı wə xuningdək əzlırını zeminlardiki taipilərdin ayrip qıqıp, Hudaning Təvrat kanunioğa qaytqanlarınq hərbiiri wə ularning ayalliri wə oqul-qız pərzəntlırı qatarlıq hıdayət tepip yorutulqanlarınq həmmisi ²⁹ öz qerındaxlırı bolqan mətiwərlər bilən qoxulup: «Əzimizni qarqıx qəsimi bilən əhdigə baqlap, Hudaning quli Musa arqılıq jakarlıqan Təvrat kanunida mengip, Rəbbimiz Pərwərdigarning barlıq əmirlırı, həküm-bəlgilimilirini tutup əməl qilimiz; ³⁰ qızlırimizni bu yurttiki yat əlliklərgə yatlıq qılmaymiz həm oqullirimizqımu ularning qızlırını elip bərməymiz; ■ ³¹ bu yurttiki yat əlliklər xabat künidə mal-tawar wə axlıqlirini əkilip satmaqıi bolsa, xabat künliri yaki hərqaysi baxqa muqəddəs künlərdimu ulardın qət'iy heqnemə setiwalmaymiz; hər yəttinqi yili yərnı teriksiz aq kaldurimiz həm barlıq qəzrlərnı kəqürüm qilimiz» — deyixti.■

Muqəddəs oygə təqdim berix toqrisidiki bəlgilimilər

³² Biz yənə əzimizgə hərbiir adəm hər yili Hudayimizning oygıning hizmət hirajiti uqün uqtin bir xəkəl kümüx berixkə bəlgilimilərnı

■ **10:30** Mis. 34:16; Qan. 7:3 ■ **10:31** Mis. 20:10; 23:10; 34:21; Law. 23:2; 25:2; Qan. 5:1-15

bekittuk; ³³ bu pul «tizilidioqan təkdim nan»lar, daimiy axliq hədiyələr, daimiy köydürmə qurbanlıqlar, xabat küni bilən yeni aylardiki köydürmə qurbanlıqlar, kərəli bekitilgən heytlarda kilinidioqan köydürmə qurbanlıqlar üqün, hərhil muqəddəs buyumlar üqün, Israiloqa kafarət kəltüridioqan gunah qurbanlıqliri üqün, xuningdək Hudayimizning öyidiki barliq hizmətlərninğ hirajiti üqün ixlitilsun dəp bəlgiləndi. ■ ³⁴ Biz yənə ata jəmətlirimiz boyiqə kaşinlar, Lawiylar wə həlk arisida qək taxlap, hər yili bəlgiləngən kərəldə Hudayimizning öyigə Təwrat qanunida pütülginidək Pərwərdigar Hudayimizning qurbangahida qalax üqün otun yətküzüp berix nəwətlirini bekittuk; ³⁵ yənə hər yili etizimizdiki tunji pixқан həsulni, həmmə mewilik dərəhlərninğ tunji pixқан mewilirini Pərwərdigarning öyigə yətküzüp berixni, ■ ³⁶ xundakla Təwrat qanunida pütülginidək, tunji oqlimizni wə kala, qoy-oqlak padiliridin tunji qarpiyimizni Hudaning öyigə apirip, u öydə wəzipə ətəwatқан kaşinlaroqa əpkelixni, ■ ³⁷ hərbir yeni hemirning dəsləp pixқан nanliridin birni, xundakla barliq «kətürmə hədiyə»lirimizni təkdim kilixni, hərhil dərəhlərdin dəsləpki pixқан mewilərnə, yeni xarab, yeni zəytun meyini Hudayimizning öyining həzinə-ambarlirioqa apirip berixni, yəni kaşinlaroqa yətküzüp berixni, xuningdək etizlirimizdin qikқан həsulning ondin biri

■ 10:33 Qel. 28:29 ■ 10:35 Mis. 23:19; Law. 19:23 ■ 10:36 Mis. 13:2; Qel. 3:13; 8:17

boləqan  xrini Lawiylarəq  berixni bekittuk; Lawiylar bizning terikqilik a tayinid qan x h rlirimizdin qikk an h sulning ondin biri bol qan  xrini tapxuruwalsun d p bekittuk; □ ■ ³⁸ xuningd k, Lawiylar qikk an h sulning ondin birini tapxuruwal qan qaoqda H running  wladliridin ka in bol qan birsi ular bil n bill  bolsun, Lawiylar  xu ondin bir  l xning y n  ondin bir  l xini ayrip Hudaning  yig , uning h zin -ambarlirio a saklax a tapxursun d p b lgiliduk. ■ ³⁹ Israillar bil n Lawiylar axliktin, yengi xarabtin, yengi z ytun meyidin «k t rm  h diy » kilip muk dd s jaydiki  swab- sk niler saklinid qan h zin -ambarlaro a, y ni w zip   t ydi qan ka in, d rwaziw n w  o z lk xl r turid qan jayo a tapxuruxi ker k. Biz Hudayminizning  yining h j tliridin h rgiz  zimizni tartmaymiz!□

11

M ns pdarlar bil n puqralarning jaylixixi

¹ U qaoqda h lk iqidiki  mirl r Yerusalemda turatti; k loqan puqralar q k taxlinix bil n ondin

□ **10:37** «**h rbir yengi hemirning d sl p pixk n nanliridin birni**» — buning bax a birhil t rjimisi: — «sil r d sl pki h suldin qikk an undin,... (t kdim kilixni bekittuk)». Bira  « z.» 44:30diki m nisidin k rioqanda t rjimimiz to ra boluxi mumkin. ■ **10:37** Law. 23:17; Qel. 15:19; 18:12, 24, 25; Kan. 18:4 ■ **10:38** Qel. 18:26 □ **10:39** «**Israillar bil n Lawiylar axliktin, yengi xarabtin,...**» — ibranij tilida muxu j mlining bexida «q nki» bardur.

biri mukəddəs xəhər Yerusalemda olturaqlixip, qaloqan ondin tokkuzi baxka xəhərlərdə olturaqlaxti. ² Öz ihtiyari bilən Yerusalemda olturaqlixixka otturiqə qıqqanlarqə bolsa, jamaət ularqə bəht-bərikət tilidi. ³⁻⁴ Yəhədiyə əlkisidin, Yerusalemqə makanlixip qaloqan bəg-əmirilər təwəndikidək (Israillar, kaşınlar, Lawiylar, ibadəthana hizmətkarlırı wə Sulaymanning hizmətkarlırining əwladlırı Yəhədiyə xəhərliridə, hər biri öz təwəlikidə makanlaxkan bolsimu, Yəhudalardin wə Binyaminlardin bəziliri Yerusalemda makanlaxti): — Bularning iqidə, Yəhudalardin: — Pərazning əwladidin bolqan Uzziyaning oqlı Ataya; Uzziya Zəkəriyaning oqlı, Zəkəriya Amariyaning oqlı, Amariya Xəfatiyaning oqlı, Xəfatiya Maħalələlning oqlı idi. ⁵ Yənə Barukning oqlı Maaseyah; Baruk Kol-Əozəhning oqlı, Kol-Əozəh Əazayaning oqlı, Əazaya Adayaning oqlı, Adaya Yoaribning oqlı, Yoarib Zəkəriyaning oqlı, Zəkəriya Xilonining oqlı. □ ⁶ Yerusalemqə makanlaxkan barlıq Pəraz jəmətidikilər jəmiy tət yüz atmix səkkiz kixi bolup, həmmisi əzimətlər idi.

⁷ Binyaminning əwladlıridin: — Məxullamning oqlı Sallu; Məxullam Yoədnıng oqlı, Yoəd Pidayaning oqlı, Pidaya Kolayaning oqlı, Kolaya Maaseyahning oqlı, Maaseyah İtiyəlnıng oqlı, İtiyəl Yəxayaning oqlı. ⁸ Uningqə əgəxkənlər, Gabbay wə Sallay idi; xularqə munasiwətlik

□ **11:5 «Zəkəriya Xilonining oqlı»** — bəzi tərjimilərdə «Zəkəriya Xələhning əwladlıridin idi» dəp tərjimə qilinidu (Yar.» 46:12, «Qəl.» 26:20ni kərüng).

jəmiy tokkuz yüz yigirmə səkkiz kixi idi.

□ ⁹ Zikrining oqli Yoel ularni baxkuridioqan əməldar idi; Sinuahning oqli Yəhuda xəhərning muawin hakimi idi.□

¹⁰ Kahınlardin: — Yoaribning oqli Yədaya bilən Yəqin, ¹¹ xundakla Hudaning öyining bax oqojidari Seraya; Seraya Hılkiyaning oqli, Hılkiya Məxullamning oqli, Məxullam Zadokning oqli, Zadok Merayotning oqli, Merayot Ahitubning oqli idi; ¹² yənə uning kərindaxliridin ibadəthanidiki hizməttə boləqanlardin jəmiy səkkiz yüz yigirmə ikki kixi bar idi; yənə Yərohamning oqli Adaya bar idi; Yəroham Pelaliyaning oqli, Pelaliya Amzining oqli, Amzi Zəkəriyaning oqli, Zəkəriya Paxhurning oqli, Paxhur Malkiyaning oqli idi; ¹³ uning kərindaxlirining həmmisi jəmət baxlıki bolup, jəmiy ikki yüz kırık ikki kixi idi; yənə Azarəlning oqli Amaxsay bar idi; Azarəl Ahzayning oqli, Ahzay Məxillimotning oqli, Məxillimot Immərning oqli idi; ¹⁴ yənə ularning kərindaxliridin, palwan-əzimətlərdin, jəmiy bir yüz yigirmə səkkiz kixi bar idi; Gedolimning oqli Zabdiyəl ularni baxkuridioqan əməldar idi.

¹⁵ Lawiylardin: — Həxxubning oqli Xemaya bar idi; Həxxub Azrikamning oqli, Azrikam Həxabiyaning oqli, Həxabiya Bunnining oqli idi; ¹⁶ yənə Lawiylarning kəbilə baxlıkliri boləqan Xabbitay bilən Yozabad bolup, Hu-

□ **11:8 «xularəqa munasiwətlik jəmiy tokkuz yüz yigirmə səkkiz kixi idi»** — baxqa birnəqçə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

□ **11:9 «Sinuah»** — yaki «Həsinoah».

daning öyining texidiki ixlaroşa məs'ul idi. ¹⁷ Yənə Mikaning oqli Mattaniya dua vaxtliyirida təkəkür-rəhmətlər eytixka yetəkqilik kılatti; Mika Zabdining oqli, Zabdi Asafning oqli idi; Bakbukiya kərindaxliri iqidə muawinlik wəzipisini etəytti; yənə Xammuaning oqli Abda bar idi; Xammua Galalning oqli, Galal Yədutunning oqli idi. ¹⁸ Mukəddəs xəhərdə turuwatқан Lawiylarning həmmisi ikki yüz səksən tət kixi idi.

¹⁹ Dərwaziwənlərdin: — dərwazilarda kəzəttə turidiqan Akkub bilən Talmon wə ularning kərindaxliri bar idi; ular jəmiy bir yüz yətmix ikki kixi idi.

²⁰ Qaloqan Israillar, kaşinlar, Lawiylar Yəhudiyə xəhərliridə, hər biri öz mirasida makanlaxti.

²¹ İbadəthanining hizmətkarlıri bolsa Ofəl dəngigə makanlaxti; ibadəthanining hizmətkarlırini Ziha bilən Gixpa baxkürdi. □

²² Yerusalemda Lawiylarni baxküröquci Banining oqli Uzzi idi; Bani Haxabiyaning oqli, Haxabiya Mattaniyaning oqli, Mattaniya Mikaning oqli idi — demək, Uzza Asafning əwladlıridin, yəni Hudaning öyidiki hizmətkə məs'ul bolqan oşəzəkəxlərdin idi. ²³ Qünki padixah ular toqruluk yarlık qüxürgən bolup, oşəzəkəxlərnin hər künlük ozuk-tülükini, xundakla etəydiqan wəzipisini bekitkənidi. □

²⁴ Yəhudaning oqli Zərahning əwladlıridin Məxəzabəlning oqli Pitaşiya puqralarning bar-

□ **11:21 «Ofəl»** — («dəng» dəgən mənidə) Yerusalemdiki egiz rayon idi. □ **11:23 «hər künlük ozuk-tülükini, xundakla...»** — buning baxka birhil tərjimisi «hər künlük məs'uliyiti, yəni...».

lik ixlirida padixahning məslihətqisi idi.□

²⁵ Yeza-kixlarklar wə ularoşa təwə ətrapidiki jaylarda Yəhudalardin bəziliri turatti; Kiriya-Arba wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, Dibon wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, Yəkabziyə wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, ²⁶ xundakla Yəxua, Moladah, Bəyt-Pələt, ²⁷ Həzar-Xual, Bəer-Xeba wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, ²⁸ Ziklag, Mikona wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, ²⁹ Ən-Rimmon, Zorah, Yarmut, □ ³⁰ Zanoah, Adullam wə bu ikki yərgə təwə kixlaklarda, Lakix wə uningoşa təwə yərlərdə, Azikah wə uningoşa təwə yeza-kəntlərdə makanlaxti; ular makanlaxқан yərlər Bəer-Xebadin taki Hinnom jiloşioşa kədər sozuldi.

³¹ Binyaminlar bolsa Geba, Mikmax, Ayja, Bəyt-Əl wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, □ ³² bəziliri Anatot, Nob, Ananiya, ³³ Həzor, Ramah, Gittaim, ³⁴ Hədid, Zəboim, Niballat, ³⁵ Lod, Ono, xundakla Hünərwənlər jiloşida makanlaxқанidi.

³⁶ Əslidə Yəhudiyəgə təyinləngən Lawiylar kişimliridin bəziliri Binyamin kəbilisining zeminişoşa makanlaxti.

□ **11:24 «padixahning məslihətqisi»** — ibraniy tilida «padixahning yenida turoşuqi» degən sözlər bilən ipadilinidu. «Padixah» muxu yərdə Pars padixahini kərsitidu, əlwəttə.
 □ **11:29 «Zorah»** — yaki «Zoreah». □ **11:31 «Ayja»** — «Ayja»ning yənə bir ismi «Ayi».

12

Birinçi «qaytix»ta qaytip kəlgən kahinlar wə Lawiylar

¹ Xealtiyəlning oqli Zərubbabəl wə Yəxua bilən birlikdə *sürgünlüktin* çıqqan kahin wə Lawiylar təwəndikilər: — *kahinlar* Seraya, Yərəmiya, Əzra, □ ² Amariya, Malluk, Hattux, ³ Xekaniya, Rəhum, Mərəmot, ⁴ Iddo, Ginnitoy, Abiya, □ ⁵ Miyamin, Maadiya, Bilgah, ⁶ Xemaya, Yoarib, Yədaya, ⁷ Sallo, Amok, Hilkıya wə Yədaya. Bular bolsa Yəxuaning künliridə kahin boləqanlar wə ularning qerindaxlirining jəmət baxlıqliri idi.

⁸ Lawiylardin bolsa Yəxua, Binnuiy, Kadmiyəl, Xərəbiya, Yəhuda, Mattaniyalar; Mattaniya wə uning qerindaxliri təxəkkür-rəhmətlər eytixka məs'ul boldi. ⁹ Ularning qerindaxliri Bakbukıya bilən Unni nəwiti boyiqə ular bilən udulmu'udul hizməttə turatti.

¹⁰ Yəxuadin Yoyakim tərəldi, Yoyakimdin Əliyaxib tərəldi, Əliyaxibtin Yoyada tərəldi, □ ¹¹ Yoyadadin Yonatan tərəldi, Yonatandin Yaddua tərəldi. ¹² Yoyakimning künliridə kahinlardin jəmət baxlıki boləqanlar munular: — Seraya jəmətigə Meraya; Yərəmiya jəmətigə Hananiya; ¹³ Əzra jəmətigə Məxullam; Amariya jəmətigə Yəhoqanan; ¹⁴ Meliku jəmətigə Yonatan; Xəbaniya jəmətigə Yüsüp;

□ **12:1** «...kahinlar Seraya, Yərəmiya, Əzra,...» — bu Əzra «Əzra» degən kitabtiki «Əzra» əməs. «Təwratxunas Əzra» bolsa, Zərubbabəldin 90 yildin keyin Yerusalemqə kəlgən. □ **12:4** «Ginnitoy» — yaki «Ginniton». □ **12:10** «Yoyada» — yaki «Yəhojada».

□ 15 Hərim jəmətigə Adna; Merayot jəmətigə Həlkay; 16 Iddo jəmətigə Zəkəriya; Ginniton jəmətigə Məxullam; 17 Abiya jəmətigə Zikri; Minyamin bilən Moadiyalarning jəmətigə Piltay; 18 Bilgah jəmətigə Xammua; Xemaya jəmətigə Yəhonatan; 19 Yoarib jəmətigə Mattinay; Yədaya jəmətigə Uzzi; 20 Sallay jəmətigə Kallay; Amok jəmətigə Ebər; □ 21 Hılkiya jəmətigə Həsabiya; Yədaya jəmətigə Nətanəl.

22 Əliyaxib, Yoyada, Yoħanan wə Yadduaning künliridə Lawiylarning jəmət baxlıqliri tizimlanəqan wə ohxaxla, Pars padixahı Darius təhttiki qaoqlarəqiqə kahınlarmu tizimlinip kəlgən. 23 Jəmət baxlıki boləqan Lawiylar taki Əliyaxibning nəwrisi Yoħananning waqtioqiqə təzkirinamidə tizimlinip kəlgən.

□ ■ 24 Lawiylarning jəmət baxlıki boləqan Həsabiya, Xərəbiya, Kadmiyəlning oqli Yəxualar kərindaxliri bilən udulmu'udul turup, Hudaning adimi Dawutning əmri boyiqə nəwətlixip mədhıyə-munajat, təxəkkür-rəhmətlər eytip turatti. 25 Mattaniya, Bakbukiya, Obadiya, Məxullam, Talmon bilən Akkublar dərwezıwənlər bolup, sepil kowuqlirining ambarlırioqa qaraytti.

26 Bu kixilər Yozadakning nəwrisi, Yəxuaning oqli Yoyakimning künliridə, xuningdək waliy

□ 12:14 «Meliku» — yaki «Malluk». «Xəbaniya» — bəzi kədimiy kəqürmilərdə «Xekaniya» deyilidu. □ 12:20 «Sallay» — yaki «Sallu». □ 12:23 «Əliyaxibning nəwrisi» — ibraniy tilida «Əliyaxibning oqli». «təzkirinamə» — bu kitab Təwrattiki «Tarih-təzkirə» degən kışim əməs; «Tarih-təzkirə»də undağ tizimlik yox. ■ 12:23 1Tar. 9:10-34

Nəhəmiya bilən təwratxunas kaħin Əzraning künliridə wəzipigə təyinləngən. □

Yengi sepilning Hudaəja atap tapxuruluxi

²⁷ Yerusalem sepilini *Hudaəja* atap tapxurux murasimi ötküzüldioğan qaşda, jamaət Lawiylarni turoğan hərқaysi jaylardin izdəp tepip, ularni təxəkkür-rəhmətlər eytix, oşəzəl okux, qang, təmbur wə qiltarlarni qelixқа, huxal-huramliқ bilən atap tapxurulux murasimi ötküzüxкə Yerusalemoğa elip kəldi.

²⁸ Oşəzəlkəxlar Yerusalemning ətrapidiki tüzləngliқtin, Nitofatliқlarning yeza-kəntliridin,

²⁹ Bəyt-Gilgaldin, Geba bilən Azmawət etizliқliridin yioqilənanidi; qünki oşəzəlkəxlar Yerusalemning tət ətrapioğa əzliřigə məhəllə-kixlaklar quruwalənanidi. ³⁰ Kaħinlar bilən Lawiylar əzliřini pakliđi, andin həlkni wə sepil dərwasilirini həm sepilning əzinimu pakliđi.

³¹ Mən *Nəhəmiya* Yəhədaning əmirliřini baxlap sepiloğa qikiř, təxəkkür-həmdusana okuydioğan ikki qong ətrət adəmnini uyuxturdum, bir ətrət sepilning ong təripidə «Tezək kowuқи»oğa qarap mangdi, ³² ularning arkisidin Hoxaya bilən Yəhədaning əmirliřining yerimi mangdi;

□ **12:26 «bu kixilər ... waliy Nəhəmiya bilən təwratxunas kaħin Əzraning künliridə wəzipigə təyinləngən»** — Lawiylar wə kaħinlarning nəsəbnamiliri nemixқа xunqə muħim? Əzining kelip qikixi ispatlanmioğanlar kaħinliқ hizməttə yaki ibadəthanidiki Lawiylaroğa ait hizməttə boluxқа muyəssər bolalmaytti. Būgünə qədər Yəhudiylar arisida kimlər Lawiylardin, kimlər kaħinlar jəmətidin ikənliki hatiriliniп kəlməktə.

³³ yənə Azariya, Əzra, Məxullam, ³⁴ Yəhuda, Binyamin, Xemaya, Yərəmiyamu mangdi; ³⁵ xuningdək kaħinlarning oqulliridin bəziliri qollirioqa kanay aloqan ħalda mangdi: — Ulardin Yonatanning oqli Zəkəriya bar idi (Yonatan Xemaying oqli, Xemaya Mattaniyaning oqli, Mattaniya Mikaying oqli, Mikaya Zakkurning oqli, Zakkur Asafning oqli idi). ³⁶ Uning qerindaxliridin Xemaya, Azarəl, Milalay, Jilalay, Maayi, Nətanəl, Yəhuda, ħananiyalar bar idi; ular qollirioqa Hudaning adimi Dawutning sazlrini elixqanidi; təwratxunas Əzra ularning bexida mangoqanidi. ³⁷ Ular «Bulak qowuqi»qa kelip «Dawutning xəħiri»ning pələmpiyigə qikip, «Dawutning ordisi»din ətüp, künqikix tərəptiki «Su qowuqi»qa kəlidi.

³⁸ Təxəkkür-ħəmdusana oquydioqan ikkinqi ətrət sol tərəp bilən mangdi, mən wə jamaətning yerimi ularning arkidin mengip, sepil üstidə «Humdanlar munari»din ətüp, udul «Kəng sepil»oqiqə mengip, ³⁹ «Əfraim qowuqi», «Kona qowuq», «Belik qowuqi» üstidin ətüp, «ħananiyəl munari» wə «Yüzning munari»din ətüp, udul «Qoy qowuqi»qa kelip, andin «Qarawullar qowuqi»da tohtiduk. □

⁴⁰ Andin təxəkkür-ħəmdusana oquydioqan ikki ətrət adəm Hudaning öyidə ez orunlirida turdi; mən bilən əməldarlarning yerimimu xu yərdə turduk; ⁴¹ kaħinlardin Eliakim, Maaseyah, Minyamin, Migaya, Əlyoyinay,

□ **12:38 «sol tərəp»** — ibraniy tilida «tətür tərəp». □ **12:39 «Yüzning munari»** — yaki «Meaħning munari». **«Qarawullar qowuqi»** — yaki «Zindan dərwezisi».

Zəkəriya bilən Hənanıyalar karnaylırini elip turuxti; ⁴² yənə Maaseyah, Xemaya, Əliazar, Uzzi, Yəhoəhanan, Malkiya, Elam bilən Ezərnu turuxti; oğəzəlkəxlər Yizraqıyaning yetəkqilikidə jaranglik oğəzəl okuxti. ⁴³ Xu küni jamaət nahayiti qong kələmlik kurbanliklarni sundi həm bək huxal bolup ketixti, qünki Huda ularni zor xadlik bilən xadlanduroqanidi; ayallar bilən balilarmu xundaq xadlandi; Yerusalemdiki bu huxallik sadaliri yirak-yiraklaroqa anglandi.

Lawiylar bilən kaşınlaroqa kerəklik nərsilərnin hazirlinixi

⁴⁴ U qaşda bir kışim kixilər kətürmə kurbanliklar, dəslepki pixkan həsullar wə əxrilərnini saqlaydişan həzinə-ambarlaroqa məs'ul boluxka təyinləndi; hərəkaysi xəhərlərdiki etizliklərdin, Təwrat qanunida kaşınlaroqa wə Lawiylaroqa berixkə bəlgiləngən ülüxlər xu yərdə saqlinatti. Qünki Yəhuda həlki öz hizmitidə turuwatқан kaşınlar bilən Lawiylardin huxal idi. ⁴⁵ *Kaşınlar bilən Lawiylar*, oğəzəlkəxlər bilən dərwezivənlərnu, öz Hudasing tapilişan wəzipisini wə xuningdək paklax wəzipisininin həmmisini Dawutning wə uning oşli Sulaymannin əmri boyiqə ətəytti. ■ ⁴⁶ Qünki kədimdə, Dawutning wə Asafning künliridə, oğəzəlkəxlərgə yetəkqilik kixixka həm Hudaşoqa təxəkkür-həmdusana küylirini okuxka yetəkqilər bolşanidi. ⁴⁷ Zərubbabəlnin künliridə wə

Nəhəmiyaning künliridə oʻzəlkəxlərnin wə dər wəziwənlərnin ʊlʊxlirini, hər künlük təminatini pʊtkʊl Israil həlki berətti; ular yənə Lawiyar ʊgʊn mʊkəddəs həsablanoʻan nərsilərnini ʊləxtʊrʊp berətti; Lawiyarlarni mʊkəddəs həsablanoʻan nərsilərdin Hərunning əwladlirioʻa berip turatti.

13

Ammoniyar bilən Moabiyarlarning mʊkəddəs ʊygə kirixigə ruhsət qilinmasliki

¹ Xu kundə Musaning kitabi jamaət aldida oʻqur berildi, kitabda: Ammoniyar bilən Moabiyar mənngʊ Hudaning jamaitigə kirmisun, ■ ² Qʊnki ular Israillarni ozuqluk wə su əkilip qarxi almay, əksiqə ularni qarʊaxkə Balaamni yalliwaloʻan; həlbuki, Hudayimiz u qarʊaxlarni bəht-bərikətkə aylanduriwətkən, dəp yeziloʻan səzlər qikti. □ ■ ³ Xundak boldiki, jamaət bu qanun səzlrini anglap barlik xalʊt kixilərnini ilʊap qikiriwətti.

Tobiyaning ʊy saymanlirining qikiriwətkən taxlinixi

⁴ Bu ixtin awwal, Hudayimizning ʊyining həzinisini baxquruxkə məsʊl kahin Əliyaxib

■ **13:1** Qan. 23:2, 4, 5 □ **13:2** «Hudayimiz u qarʊaxlarni bəht-bərikətkə aylanduriwətkən» — «Qan.» 23:5ni kəring. «Rut»diki «koxumqə səz»imzidə xu ix toʻquruk tohtilimiz.

■ **13:2** Qəl. 22:5; Yə. 24:9

Tobiyaniñ tuoqkini bolup, □ ⁵ uningoa kəngri bir əyni təyyarlap bərgənidi. Xu əyda ilgiri axliq hədiyələr, məstiki, qaqa-kuqa, xuningdək Lawiylar, oqəzəlkəxlər wə dərwaziwənlərgə berixkə buyruloqan axliq əxrilər, yengi xarab wə yengi zəytun meyi, xundakla kahinlaroa ataloqan «kətürmə qurbanliq»lar saqlinatti. ⁶ Bu waqitlarda mən Yerusalemda əməs idim; qünki Babil padixahı Artahxaxtaniñ ottuz ikkinqi yili mən padixahniñ yenioqa kaytip kətkənidim; bir məzgildin keyin mən yənə padixahtin ruhsət elip ⁷ Yerusalemoqa kaytip barsam, Əliyaxibniñ Hudaniñ əyidiki həylilarda Tobiyaoqa əy hazirlap bərgənlikidək rəzil ixni uktum. ⁸ Bu ix meni kattiq azablidi, mən Tobiyaniñ əyidiki barliq əy jaħazlirini qoymay talaqa taxlatkuziwəttim. ⁹ Mən yənə əmr kilip, u əyləni paklatkuzup, andin Hudaniñ əyidiki qaqa-kuqa, axliq hədiyələr bilən məstikni u yərgə əkirgüzüp qoydum.

Lawiylaroa hədiyə kilinidioqan əxrilərninğ yengiwaxtin bekitilixi

¹⁰ Mən yənə həklərninğ Lawiylarini elixka tegixlik ülüxlirini bərmigənlikini, hətta wəzipigə qoyuloqan Lawiylar bilən oqəzəlkəxlərninğ hər biriniñ öz yər-ətizlikiqoa keqip kətkənlikini baykidim; ¹¹ xunga mən əməldarlar bilən soquxup, ularni əyibləp: — Nemixka Hudaniñ əyi xundak taxliwetildi?!

□ **13:4 «kahin Əliyaxib Tobiyaniñ tuoqkini bolup...»** — yaki «kahin Əliyaxib Tobiya bilən qoyuq munasiwəttə bolup...».

— dəp, *Lawiylarni* yioqip ularni ilgiriki ornioqa yengiwaxtin turoquzdum. □ ¹² Andin barliq Yəhədiyə həlki axliq əxrisini, yengi xarab wə yengi zəytun meyini həzinə-ambarlirioqa elip kelip tapxurdi. ¹³ Mən həzinə-ambarlaroqa məs'ul boluxqa həziniqi-ambarqilarni təyinlidim; ular kahin Xələmiya, təwratxunas Zadok bilən Lawiylardin boləqan Pidaya idi; ularning qol astida Mattaniyaning nəwrisi, Zakkurning oqli Hənan bar idi; qünki bularning həmmisi sadik, ixənqlik dəp həsəblinatti; ularning wəzipisi qerindaxlirioqa tegixlik ülüxləni üləxtürüp berix idi.

¹⁴ — «Aq Hudayim, muxu ix yüzisidin meni yad əyliyəsən, Hudayimning əyi wə uningəqa ait hizmətlər qün kərsətkən məhrimni əqürəwətmigəysən!» □

Həlkə xabat künini hərmətləxni jekiləx

¹⁵ Xu künlərdimu mən Yəhədiyədə bəzilərnin xabat künliridə xarab kəlqəklirini qəyləwatqinini, ənqiləni baqlap, bularni wə xuningdək xarab, üzüm, ənjür wə hərhil yükləni exəklərgə artip, toxup yürgənlikini kərdüm; ular bularni Yerusalemoqa xabat künidə elip kirdi; ularning muxu ax-tülükləni setip yürgən küni mən ularni guwahliq berip aqaqlandurup koydum.

□ **13:11** «*Lawiylarni yioqip*» — ibraniy tilida «ularni yioqip».

□ **13:14** «*uningəqa ait hizmətlər*» — yaki «uning (yəni, ibadəthanining) hizmətqiliri».

16 Yənə Yəhüdiyədə turuwatқан бəзи Turluqlar belik wə hərhil mal-tawarlarni toxup kelip xabat küni Yəhüdiyəliklərgə satidikən, yənə kelip bularni Yerusalemda satidikən! □ **17** Xu səwəbtin mən Yəhüdiyə əmirliiri bilən sokuxup, ularni əyibləp: — Silərnin xabat künini buloqap, rəzil ix kiləqininglar nemisi? ■ **18** Ilgiri atabowanglar ohxax ixni kiloqan əməsmu, xuning bilən Hudayimiz bizning beximizoqə wə bu xəhərgə həzirki bu balayi'apətni yaqduroqan əməsmu? Əmdi silər xabat künini buloqap, Israilning bexioqə Hudaning oqəzipini tehimu yaqduridioqan boldunglar, dedim.

19 Xunga, xundak boldiki, xabat künidin ilgiri, gugum sayisi Yerusalem qowuqlirioqə quxkən waqtida, mən xəhər qowuqlirini etixni buyrudum wə xuningdək xabat küni ətüp kətküqə qowuqlarni aqmasliq toqrisida buyruq quxürdum. Mən yənə heqkandak yükning toxulup qowuqlardin kirgüzülməsliki üqün hizmətkarlimning bəzilirini xəhər qowuqlirioqə kəzətqi kilip turoquzup koydum. □ **20** Xundak bolsimu sodigərlər wə hərhil mal-tawar satidioqanlar bir-ikki ketim Yerusalemning sirtida tünidi.

21 Mən ularni agahlandırurp: — Silər nemixka sepilning aldida tünəysilər? Yənə xundak kilidioqan bolsanglar, mən üstünqlarəqə qol

□ **13:16** «Yəhüdiyədə turuwatқан..» — yaki «Yerusalemda turuwatқан..». Ibraniy tilida «xu yərdə turuwatқан..». ■ **13:17** Mis. 20:8; Law. 19:30 □ **13:19** «xabat künidin ilgiri» — oqurmənlərnin esidə barki, ottura xərktə yeni gün kəqtə, gün petixi bilən baxlinidu (məsilən, «Yar.» 1:5ni kəring).

salimən, dewidim, ular xuningdin baxlap xabat künidə kəlmidi. □ ²² Andin xabat künining mukəddəslikini saklax üqün, mən Lawiylarə: — Özünqlarni paklanglar; andin kelip sepil dərwarzilirini bekinglar, dedim.

— «I Hudayim, muxu ix yüzisidinmu meni yad əyligəysən, Özünqning zor əzgərməs muhəbbiting bilən meni ayioqaysən!»

Yat əlliklər bilən nikahlinixning mən'i qilinixi

²³ Xu künlərdə mən yənə Axdod, Ammon wə Moab kızlirini hotunlukka aloqan bəzi Yəhudalarni baykidim. ²⁴ Ularning pərzəntlirining yerimi Axdodqə səzləydikən (wə yaki yukirikı əllərninq birininq tilida səzləydiyən) wə Yəhudiylar tilida xəzliyəlməydikən. ²⁵ Mən ularni *sokuxup* əyiblidim, ularni qarədidim, bir nəqqisini urup qaç-sakallirini yuldum, Hudaning nami bilən kəsəm iqküzüp: — Silərninq kızliringlarni ularninq oqullirioqa bərməysilər, oqulliringlarəqimu, özünqlarəqimu ulardin kız almaysilər! ²⁶ Israil padixahı Sulayman muxundaq ixlarda gunah sadir kiləqan əməsmu? Nuroqun əllər arisida uningəqa ohxax heqkəndəq padixah yok idi; u öz Hudasi tərpidin səyülgən, Huda uni pütkül Israil üstigə padixah kilip tikligən bolsimu, lekin hətta unimu yat əllik ayallar azdurup gunahka

□ **13:21 «mən üstünqlarəqa kol salimən»** — ibraniylar tilida «üstünqlarəqa bir kol əwətimən» — Bu ibraniylar tilida (yenik bir ipadə boləqəqə) yumurluq gəp idi.

patkuzoʻqan. ■ ²⁷ Əmdı silərning gepinglaroʻqa kirip bundak qong rəzillik kilip, yat əllik kızlarni elip Hudayimizoʻqa wapasizlik kilimizmu? — dedim.

²⁸ Bax kahin Əliyaxibning nəwrısı, Yoyadaning oʻqulliridin biri Ҳoronluk Sanballatning kuyʻoqli idi; mən uni yenimdın koʻqliwəttim.

²⁹ — «I Hudayim, Sən ularni yadingda tutkaysən, qünki ular kahinlikka daʻl təgkügüqilər, kahinlik həm Lawiylaroʻqa təwə əhdinimu buloʻiqoʻqılardur!».

³⁰ Xuning bilən mən ularni yat əlliklərnıng buloʻaxliridin neri kilip paklandurdum wə kahınlar bilən Lawiylarning wəzipilirinimu *yengiwaxtin* bəlgiləp, həkimni özining ixioʻqa igə kildim. ³¹ Mən yənə öz waqtida otun-yaoʻlaq elip kelinixi wə dəsləpki hösulni yətküzüp turuxkimu adəm orunlaxturdum.

«Aḥ Hudayim, meni yadingda tutup, manga xapaət kərsətkəysən!».

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5